

Economisch-Statistische Berichten

Bibit

*

Dr H. A. H. Kranenburg

P. B. O.

Horizontaal of Verticaal?

*

Dr A. G. Ploeg

Spaarbankboekje annex Levensverzekering

*

Jhr Mr E. B. F. R. G. Wittert van Hoogland

Nederland en de hulp aan de minder
ontwikkelde gebieden

*

Drs H. J. van Oorschoot

Invoerbepalingen en industriële
ontwikkeling van Indonesië

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

38e JAARGANG

No 1859

WOENSDAG 14 JANUARI 1953

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing van ondernemingspensioen-
en spaarfondsen aan de
NIEUWE WETTELIJKE BEPALINGEN

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850-5345

H. BRONS Jr

MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON 11 19 80
(3 LIJNEN)

EENDRACHTSWEG 11
ROTTERDAM

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

KAS ASSOCIATIEN.V.

SPIJSTRAAT 172, AMSTERDAM-C

BETALEN • BEWAREN • BEHEREN

Betaalkantoor voor coupons,
dividenden en uitgelote stukken

N.V. BELEGGING MAATSCHAPPIJ VOOR SOCIALE FONDSSEN.

De afgangteprijs per aandeel van f 1000.— nominaal
is per ultimo December j.l. vastgesteld op

F 1128,57

Voor toetreding inlichtingen bij de Directie:

N.V. Hollandsche Belegging en Beheer
Maatschappij, Keizersgracht 706, Amster-
dam. Telefoon: 35173, 35634.

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Makelaars en Taxateurs Vaste Goederen
Hypotheeken Verzekeringen

HUIZENBEHEER

Makelaarskantoor **LANGEJAN**

VREDEHOFWEG 36 - TEL. 23951 ROTTERDAM

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde
Ekonomie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—,
overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen
ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor West-
zeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam. (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.

Bibit

Het minimum-doel van de onderneming is het behoud van de relatieve positie; de ondernemingsleiding beoogt continuïteit. Zoals bij elke maatschappelijke organisatievorm, is deze continuïteit niet van nature gegeven, doch afhankelijk van de groep mensen, die haar moet dragen.

Het vereist grote wilskracht en degelijkheid, als de werkende generatie daarbij over eigen voortdurend pogen heen moet zien, naar de ploeg, die in de volgende ronde als een goed instrument de maatschappelijke taak moet vervullen.

De Fransman die de vraag „na ons?” beantwoordde met „de zondvloed”, heeft Nederlanders altijd geërgerd. Men voelt dit des te dieper, wanneer men het zakelijke maar overtuigende rapport heeft doorgelezen, dat een studiegroep na een verblijf in de Verenigde Staten uitbracht onder de kernachtige titel: „Wie volgt ons op?”¹⁾

De auteurs, die bepaald niet ondersteboven geblazen uit Amerika zijn teruggekeerd, hebben voor Nederlands gebruik de nadruk vooral op de voorbereiding van de plaatsvervangende doen vallen, en terecht.

Men moet zich er toe zetten, om middelen te ontvouwen, waardoor krachten, die een belofte inhouden, geschikter worden gemaakt voor het dragen van breder verantwoordelijkheid en ten slotte voor het vervullen van de plaatsen aan de top. Dat is het kwalitatieve probleem. Men zal het de economist niet euvel duiden, dat hij ook aan het kwantitatieve probleem denkt; om welke aantallen gaat het, landelijk bezien? Voor de Verenigde Staten zijn hierover o.a. in de „Harvard Business Review” cijfers gegeven; zijn deze er ook voor Nederland?

Ten dele kan men het hoeveelheidsprobleem ter zijde schuiven, nl. voor zover de afzonderlijke onderneming ter voorziening in eigen behoefte de methoden van selectie en opleiding binnen de onderneming toepast. Het rapport geeft hiervan heldere uiteenzettingen, die door goed-gekozen bijlagen, die technische middelen illustreren, worden ondersteund. Er is één schema bij, met dubbele kleursymbolen—één voor het huidige prestatiepeil en één voor de beoordeling van het groeivermogen—, waarvan

een geboren organisator reeds heb zien watertanden. Goed is het, dat er bovendien op wordt gewezen, dat de kleine en middelgrote onderneming zich ook op dit terrein van de arbeidsdeling kan bedienen door zich te verstaan met gespecialiseerde researchbureaux.

Er blijft dan een derde weg, die in het rapport als bovenal belangrijk naar voren wordt gebracht. De voorbestemde leider mag niet eenzijdig zijn, en voor zover hij het door de voorafgaande carrière is geworden, moet hij van deze bedrijfsblindheid worden bevrijd. Hij moet worden verbreed, en dat niet vooral door het aanleren van technieken op ander terrein. Integendeel waar het om gaat, is dat zijn zienwijze breder wordt, zijn inzicht verdiept. In de Verenigde Staten heeft men hiertoe aansluiting gezocht bij het Hoger Onderwijs.

Ook in ons land zijn thans initiatieven genomen, naar welke koppeling wordt gestreefd. Het is te hopen, dat daarbij vooral wordt bedacht, dat de moderne bedrijfsleider niet alleen op beheersdoelmatigheid moet worden getraind, doch dat hij inzicht moet hebben in de sociale en economische orde, waarbinnen zijn beleid tot ontplooiing moet komen. Eerst door die ruimer achtergrond van de geest komt het associatievermogen, waardoor de leider een ploeg van deskundigen kan voorzitten. Het gewenste samenspel tussen praktijk en onderwijs kan voortreffelijk slagen, wanneer het hoger onderwijs zijn methode inbrengt: de ordenende analyse door oorzaaklijk denken.

„Bibit”, opkweeksel, een term voor velen met nostalgische klank geladen. Niet zonder bedoeling gebruik ik deze term, die ik van mijn eerste leermeester in de praktijk leerde. Decennia lang was Indië een gebied, waarheen jonge mannen op zoek naar zelfstandig en dynamisch werk zich richtten, waarna hun gerijpte verantwoordelijkheid dikwijls beide landen ten goede kwam. Deze gelegenheid is momenteel sterk verkleind; een groot stuk van de wereld daarbuiten ligt daarenboven niet meer open. Het dwingt om methodischer te zoeken naar de middelen, waardoor een stevige toplaag de positie op de wereldmarkt leert behouden.

¹⁾ „Wie volgt ons op?”. Rapport betreffende de „Management Development” in het Amerikaanse bedrijfsleven; Contactgroep opvoering productiviteit, 's-Gravenhage 1952, f 2,25

H.W.L.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Bibit, door Prof. H. W. Lambers	23	<i>Ingezonden stuk:</i>	
Uitvoering P.B.O., horizontaal of verticaal?, door Dr H. A. H. Kranenburg	25	Integratie zonder ordening zinloos, door Ed van Cleeff	35
Spaarbankboekje annex levensverzekering, door Dr A. G. Ploeg	28	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ...	35
Nederland en de hulp aan de minder ontwikkelde gebieden, door Jhr Mr E. B. F. R. G. Wittert van Hoogland	30	<i>Statistieken:</i>	
Invoerbepalingen en industriële ontwikkeling in Indonesië door Drs H. J. van Oorschot	33	Emissies in 1952	36
		Wisselkoersen	36
		Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	37
		Interim-indexcijfers van groothandelsprijzen in Nederland	38

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens; J. van Tichelen; R. Vandeputte.

DE ARTIKELLEN VAN DEZE WEEK

Dr H. A. H. KRANENBURG, Uitvoering P.B.O., horizontaal of verticaal?

In dit artikel wordt gezocht naar enige tendenzen in het economisch leven, welke mogelijk bij het toekennen van bevoegdheden, hetzij aan de bedrijfsschappen, hetzij aan de productschappen, van belang kunnen zijn. Wat betreft deze bevoegdheden, worden slechts de autonome bevoegdheden van de bedrijf- en productschappen in beschouwing genomen. Als uitgangspunt van het betoog wordt het feit gesteld, dat in de Wet op de P.B.O. een tweetal bestaande vormen van maatschappelijke ordening in de nieuwe organisatievorm van de „schappen” zijn ingebracht, met name de C.A.O., afkomstig uit het sociale vlak en de Bedrijfschappen op het gebied van de voedselvoorziening, afkomstig uit het economisch vlak. Het artikel leidt tot de conclusie, dat men voorlopig zoveel mogelijk de groei van de bedrijfsschappen moet stimuleren. Bij elk dezer bedrijfsschappen moet men voor hun economische taak nauwkeurig de verhoudingen, waaronder de productie geschiedt, in aanmerking nemen. Zelfs op het terrein van de voedselvoorziening liggen de omstandigheden niet zodanig, dat men zonder meer zou kunnen besluiten de bestaande bedrijfsschappen om te zetten in productschappen. Ongetwijfeld bestaan er sectoren in het bedrijfsleven, waarbij contact, c.q. coördinatie tussen de verschillende bedrijfsschappen noodzakelijk zal zijn. Daarin voorziet de Wet in art. 109 e.v., waarin is bepaald, dat de besturen van twee of meer „schappen” tezamen een voorziening kunnen treffen ter gemeenschappelijke behartiging van hun belangen. Beter in de gevallen, waar nodig, deze organen te creëren dan over te gaan tot de instelling van productschappen.

Dr A. G. PLOEG, Spaarbankboekje annex levensverzekering.

Bij een aantal spaarbanken, leden van de Nederlandse Spaarbankbond, is onlangs of wordt binnenkort de gelegenheid opengesteld een spaarbankboekje met daaraan verbonden levensverzekering te nemen. Het gaat er bij deze spaar-verzekering-combinatie om, of dit nieuwe systeem voldoende zal inslaan om meer Nederlanders dan tot dusverre de weg naar de spaarbank te doen vinden en om hen, die deze weg reeds kennen, daar drukker gebruik van te doen maken, zodat de spaaractiviteit in brede kring er nieuwe stimulansen van zal ondervinden. Volgens schrijver wagen de spaarbanken zich met deze combinatie aan een experiment, waarvan allerminst vaststaat, dat het op de duur, ook als het nieuwtje er af is, levensvatbaar zal blijken. De spaarbanken komen op het terrein van de levensverzekeringmaatschappijen, die over onbeperkte mogelijkheden in haar tarieven beschikken om alle kandidaten te bevredigen, waarin de spaarbanken haar niet kunnen volgen.

Jhr Mr E. B. F. R. G. WITTERT VAN HOOGLAND, Nederland en de hulp aan de minder ontwikkelde gebieden.

Nederland blijft op het ogenblik allerminst achter bij het verlenen van hulp aan de minder ontwikkelde gebieden. Het kan evenwel een essentieel belangrijke bijdrage leveren. Mits slechts de hulp aan deze gebieden op meer systematische wijze plaatsvindt en mits slechts een systeem gekozen wordt, waarbij van de grote mogelijkheden, welke een opleiding in Nederland biedt, gebruik gemaakt wordt. Nederland zou met de hulp van de andere

landen een centrale, allround opleiding moeten organiseren voor uitzending naar de minder ontwikkelde gebieden. Indien Nederland de concentratie van de opleiding voor uitzending van deskundigen en technici naar deze gebieden in eigen land zou nastreven en indien Nederland hierin zou slagen, zou het wederom een nuttige rol kunnen spelen in het wereldgebeuren. Nederland zal daar in belangrijke mate eigen kapitaal voor beschikbaar moeten stellen. Te denken ware aan een tot dit doel opgericht consortium, waarin het Nederlandse bedrijfsleven met de Nederlandse Overheid samenwerkt.

Drs H. J. VAN OORSCHOT, Invoerbepalingen en industriële ontwikkeling van Indonesië.

De Indonesische Regering ziet in de industrialisatie een belangrijke welvaartsfactor. Deze industrialisatie valt niet zonder meer samen met het streven naar autarkie, doch is vooral bedoeld als een structurele evenwichtsfactor, welke in Indonesië zoals eertijds ook in Japan bij uitstek een werkgelegenheidskwestie is. Hieruit vloeit voort, dat het niet gaat om productie van al het nodige, hetgeen overigens ook een onmogelijkheid zou zijn. Een ruimte voor importen blijft bestaan en zal zelfs toenemen naarmate de binnenlandse productie stijgt. Daarmee immers stijgt de koopkracht en behoeften zijn er nog te over vooraleer men op een niveau is gekomen, waarop de term „onderontwikkeld” niet meer van toepassing zal zijn, „onderontwikkeld” niet meer van toepassing zal zijn, „onderontwikkeld” niet meer de periode van noodzakelijke importen zou zijn afgesloten.

SOMMAIRE

Dr H. A. H. KRANENBURG, L'organisation professionnelle doit-elle se faire dans le sens horizontal ou vertical?

L'auteur recherche quelques tendances qui se manifestent dans la vie économique en faveur des organisations professionnelles soit du type horizontal („bedrijfschappen”), soit du type vertical („productschappen”). L'auteur en arrive à la conclusion qu'il convient pour le moment de stimuler autant que possible le développement horizontal des organisations professionnelles.

Dr A. G. PLOEG, Le livret de caisse d'épargne avec assurance-vie.

Plusieurs caisses d'épargnes, membres de la Fédération Néerlandaise des Caisses d'Epargne, ont offert ou vont offrir sous peu à leurs clients la possibilité de souscrire un carnet d'épargne avec assurance-vie. L'auteur examine les mérites de cette nouvelle combinaison.

Jhr Mr E. B. F. R. G. WITTERT VAN HOOGLAND, Les Pays-Bas et l'aide aux pays sous-développés.

Les Pays-Bas devraient, en collaboration avec d'autres pays, organiser un enseignement central et général dans le but de former des experts et des techniciens pour les pays sous-développés.

Drs H. J. VAN OORSCHOT, Les règlements à l'importation et le développement industriel de l'Indonésie.

Le Gouvernement indonésien voit dans l'industrialisation du pays un facteur important de prospérité. Cette industrialisation est plus particulièrement destinée, comme ce fut le cas au Japon, à constituer un facteur d'équilibre permettant de résoudre le problème du plein emploi.

Uitvoering P.B.O., horizontaal of verticaal?

Sinds het tot stand komen van de Wet op de Bedrijfsorganisatie op 27 Januari 1950, heeft de uitvoering van deze Wet, naar buiten, zich uitsluitend bepaald tot het in het leven roepen en het activeren van het top-orgaan, de Sociaal-Economische Raad. Instelling van andere, in de wet voorziene organen, met name van productschappen, van hoofdbedrijfschappen en van bedrijfschappen, heeft tot op heden niet plaats gevonden. Evenwel kan worden aangenomen, dat binnen afzienbare tijd een begin zal worden gemaakt met het oprichten van de zogenaamde „schappen”. Uit enkele sectoren van het bedrijfsleven is immers de wens te kennen gegeven, om voor hun gebied een bedrijfsschap op te richten, terwijl bovendien de Wet in de overgangsbepalingen, o.a. met betrekking tot het mijnstatuut en de organisaties op het gebied van de voedselvoorziening, bepaalt, dat deze organisaties niet later dan drie jaren na het inwerking treden van de Wet zullen ophouden te bestaan. Hoewel deze termijn met één jaar is verlengd, zal toch met spoed aan omzetting dier organen moeten worden gewerkt.

Tenslotte mag worden aangenomen, dat het in het Kabinet opnemen van een Minister, in hoofdzaak belast met de P.B.O., bedoeld is om aan de verdere uitvoering van de wet van 27 Januari 1950 nieuwe impulsen te geven.

Het wil ons voorkomen, dat de uitwerking van de wet, voor zover de instelling van bedrijf- of productschappen, of beide aangaat, de strijd over de taakverdeling tussen beide soorten van organen weer zal doen opvlammen.

Wij verwachten dit allereerst op grond van de staatkundige beginselen van de verschillende politieke partijen, welke tot een compromis zijn gekomen door de taakverdeling tussen de „schappen” niet in de wet aan te geven, doch te verschuiven naar het moment, dat deze organen in concreto zullen worden opgericht.

Het is niet de bedoeling van het hieronder volgende in deze beginselstrijd te treden, doch het lijkt ons nuttig, uitgaande van de gedachtengang, welke in de wet is verankerd, te zoeken naar enige tendenzen in het economisch leven, welke mogelijk bij het toekennen van bevoegdheden, hetzij aan de bedrijfschappen, hetzij aan de productschappen, van belang kunnen zijn. Wat betreft deze bevoegdheden zullen slechts de autonome bevoegdheden van de bedrijf- en productschappen in beschouwing worden genomen.

Als uitgangspunt van ons betoog zouden wij het feit willen stellen, dat in de Wet op de P.B.O. een tweetal bestaande vormen van maatschappelijke ordening in de nieuwe organisatievorm van de „schappen” zijn ingebracht, met name de C.A.O., afkomstig uit het sociale vlak en de Bedrijfschappen op het gebied van de voedselvoorziening, afkomstig uit het economische vlak.

De Collectieve Arbeidsovereenkomst.

In verschillende kringen is steeds betoogd, dat in de ontwikkeling van de C.A.O. een belangrijke bouwsteen kan worden gezien voor het optrekken van het P.B.O.-gebouw. De groei van de arbeiders-vakorganisaties tot een macht op het gebied van het vaststellen van loon- en arbeidsvoorwaarden, gelijk aan die van de ondernemers, heeft geleid tot het tot stand komen van collectieve overeenkomsten, die gewoonlijk door het merendeel van de ondernemingen in een bedrijfstak worden toegepast.

Door de volgende stap, de mogelijkheid van verbindend-verklaring van de C.A.O., werd deze overeenkomst weliswaar in de privaatrechtelijke sfeer gehouden, doch tegelijkertijd ontstond een publiekrechtelijk element, zodat de laatste stap, het onderbrengen in of het aanpassen van de C.A.O. aan nieuwe publiekrechtelijke organen, het doortrekken betekent van een reeds jaren aan de gang zijnde ontwikkeling.

Gezien de bedrijfstaksgewijze ontwikkeling van de C.A.O. bestaat er een communis opinio, dat in het algemeen de loon- en arbeidsvoorwaarden in de sfeer van de bedrijfschappen behoren te komen, zij het ook, dat de Regering in de eerste Memorie van Antwoord op het wetsontwerp een slag om de arm heeft gehouden door mede te delen, dat toekenning van bepaalde sociale bevoegdheden aan een productschap niet ondenkbaar is, ook al zullen in het algemeen sociale aangelegenheden eerder in aanmerking komen voor behandeling in het horizontale vlak.

De bedrijfschappen in de voedselvoorziening.

De ontwikkeling van de thans bestaande bedrijfschappen (om misverstand te voorkomen zij opgemerkt, dat dit zgn. verticale organisaties zijn, in tegenstelling tot de nieuw op te richten bedrijfschappen, welke horizontale organisaties zullen worden) op het gebied van de voedselvoorziening is aanmerkelijk minder rustig geweest dan die bij de C.A.O. Deze instellingen kunnen in de praktijk worden beschouwd als een gewijzigde voortzetting van de landbouwcrisiscentralen, destijds belast met de uitvoering van de Landbouwcrisiswet 1933.

Nu kan moeilijk worden volgehouden, dat de Landbouwcrisiswet als uitgangspunt had het brengen van een verticale ordening in de bedrijfstak, die het aanging. Zij had ten doel hulp te bieden aan verschillende takken van productie, met name in de agrarische sector en daarnaast aan de veenderijen en de visserij, welke bedrijfstakken door de toen heersende crisis in zodanige moeilijkheden waren geraakt, dat zij langs de weg van het verlenen van bedrijfssteun voor een catastrofe moesten worden behoed. Het ging daarbij om prijsregelingen in het horizontale gebied, met als gevolg teeltbeperkingen, enz., met zo nodig incidenteel ingrijpen in de stadia van distributie en verwerking, wanneer het systeem van hulp aan de producenten dit nodig maakte.

In de praktijk kwamen de landbouwcrisismaatregelen veelal neer op bodemprijsbeleid, zich o.a. uitend in het vaststellen van richtprijzen, welke verband hielden met de productiekosten. Om deze richtprijzen te verwezenlijken, was de stichting van een fonds noodzakelijk, het bekende Landbouwcrisisfonds.

Hoe sterk ook bij dit Fonds in de producentensfeer werd gedacht, blijkt uit het feit, dat krachtens artikel 3 van de L.C.W. via het Landbouwcrisisfonds uitsluitend middellijke of onmiddellijke steun kon worden verleend aan de producenten van zgn. crisisproducten. Dat naderhand meer regelingen voor de handel en de verwerking van de producten moesten worden getroffen, doet aan het uitgangspunt niet af.

Tot het begin van de tweede wereldoorlog bleven de landbouwcrisismaatregelen horizontaal gericht, doch dan ontstaat tijdens de bezetting langzamerhand het bekende voedingsmiddelentekort. Maatregelen in de zin van de

L.C.W. werden overbodig, omdat de vraag naar voedingsmiddelen de productiemogelijkheden verre overtrof. Noodzakelijk was toen niet meer bescherming van de producent, doch de bescherming van de consument. Dit geschiedde door het vaststellen van maximumprijzen, c.q. maximum-marges voor het bedrijfsleven, waaruit de prijs voor de consument werd opgebouwd.

Daar de maximumprijzen, gezien het voedseltekort, in de praktijk vaste prijzen betekenden, werd de concurrentie tussen de kopers uitgesloten en ontstond distributie van levensmiddelen via toewijzingen en bonkaarten.

Aangezien voor de landbouw in de Landbouwcrisiscentralen reeds een apparatuur bestond, welke zich met productieregelingen had bezig gehouden, heeft men des tijds deze organen de uitvoering in handen gegeven van de totale regeling van distributie en prijzen van de producent tot aan de consument toe.

Hoewel de crisiscentralen naar hun vorm privaatrechtelijke instellingen waren, waren zij naar hun werking publiekrechtelijke instellingen. Het vergaande ingrijpen tijdens de oorlog in de gehele bedrijfskolom bracht met zich, dat steeds meer deskundigen moesten worden aangetrokken en voorts, dat de noodzaak van nauwer overleg met het bedrijfsleven van dag tot dag groeide. Gezien daarnaast de dwang van Duitse kant om het bedrijfsleven op schematische wijze te organiseren en het georganiseerde bedrijfsleven in zekere mate in de overheidstaak te betrekken, werden in 1943 o.a. de bedrijfschappen op het gebied van de Voedselvoorziening ingesteld. Uitgaande van de toen geldende distributie- en prijsbepalingen en de macht van de bedrijfschappen om o.a. zowel de prijzen als de distributie van de goederen bij verordening te regelen, werden vertegenwoordigers uit de gehele bedrijfskolom in de besturen dezer organisaties opgenomen.

Naar onze gedachte heeft bij velen de mening postgevat, dat het onder deze typische oorlogsverhoudingen ordenen van prijs en verdeling van producent tot consument, hetgeen ook na de oorlog geruime tijd heeft moeten voortduren, als een normale vorm van marktordening zou moeten worden gezien. Met het afnemen van de noodtoestand en het in belangrijke mate terugkeren naar de vrije prijsvorming, doordat maximumprijzen en marges niet meer werden bereikt en de concurrentie tussen de bedrijfsgenoten weer ging optreden, verdween ook de noodzaak van de zgn. marktordenende functie der verticale organen. Eerder bestond de vrees, dat in de agrarische sector voor verschillende producten wederom een overschot in de markt dreigde te ontstaan, zodat enige ordening in de sfeer van de productiebedrijven zo nodig wederom langs de weg van een bodemprijsbeleid noodzakelijk zou worden. Bij deze gedachtengang sluit volledig aan de in de Memorie van Antwoord 1949 van de begroting van het Departement van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening aangegeven landbouwpolitiek, waarin wordt verklaard, dat er naar zal worden gestreefd het bestaan van de werkers in het sociaal en economisch verantwoorde bedrijf te verzekeren.

Men realiseer zich daarbij, dat het hier gaat over een bedrijfsordening in het horizontale vlak, een bedrijfsordening evenwel, welke voor een groot deel niet afhankelijk zal zijn van de autonome bevoegdheden, verleend aan de georganiseerde bedrijfsgenoten, doch afhankelijk is van de door de Regering te voeren landbouwpolitiek. Dit betekent, dat ook bij het instellen van „schappen” op het terrein van de landbouw zich direct het probleem voordoet hoe de verordenende bevoegdheid van de organen van het bedrijfsleven te doen aansluiten op de al-

gemene economische politiek van de Overheid. Daarbij valt het op, dat onder de bevoegdheden op economisch gebied van de „schappen” in artikel 93 lid d. wel zijn opgenomen de voortbrenging, de afzet, de verdeling en de aanwending, doch dat het prijsbeleid niet wordt genoemd.

Afgezien van de vraag, of de opsomming in dit artikel al dan niet als limitatief moet worden beschouwd, is de afwezigheid van het met name noemen van de bevoegdheid tot het vaststellen van prijzen reeds veelzeggend, omdat deze taak aan de thans bestaande bedrijfschappen wel is toegekend. Aangezien ook de vestiging, althans het verlenen van vestigingsvergunningen, tot de competentie van de bestaande bedrijfschappen behoort en krachtens artikel 93, lid 5, vestiging, uitbreiding en stillegging van ondernemingen niet aan de verordenende bevoegdheid van de „schappen” zijn onderworpen, kan met recht gevraagd worden, in hoeverre de autonome marktordenende taak van de bedrijfs- en productschappen serieus als autonome bevoegdheid bedoeld is. Of heeft het misschien in de bedoeling van de wetgever gelegen door het laten ontbreken van de bevoegdheid tot prijsvaststelling, deze „schappen” voor die onderdelen in te schakelen voor medebewind, waardoor zij op deze hoofdpunten afhankelijk zullen zijn van het centrale overheidsbeleid?

Hoe dan ook, zelfs bij een geringe mogelijkheid van autonome bevoegdheid van de „schappen” zal zich de vraag voordoen, welke taak aan de bedrijfschappen, en welke aan de productschappen moet worden gegeven. Het is bekend, dat op het belangrijkste economische gebied, nl. de marktordening, door velen verticaal wordt gedacht. Indien de opsomming in artikel 93 inderdaad als limitatief is bedoeld en de marktordening van de productschappen zich uitsluitend zal mogen bepalen tot voortbrenging, afzet, verdeling en aanwending, zonder prijsvaststelling of, wat in ieder geval voor marktordening in de agrarische sector nodig is, het bepalen van minimumprijzen, zal slechts in uitzonderingsgevallen het productschap daarvoor bruikbaar zijn. Deze uitzondering bestaat, wanneer het betreffende product in zijn gang door de bedrijfskolom in elke fase slechts één toepassingsmogelijkheid heeft en de consumptie van tevoren bekend en volledig te beheersen is; dit laatste is alleen denkbaar, indien verkoop geschiedt op een afgesloten markt. Het behoeft geen betoog, dat een dergelijke situatie nauwelijks voorkomt. Zodra meer dan één toepassingsmogelijkheid bestaat en bovendien concurrentie van andere producten in opvolgende stadia van de bedrijfskolom te duchten zijn, sluiten de opeenvolgende markten niet meer op elkaar aan en zal de verticaal geregelde marktordening niet de gewenste harmonische aanpassing van productie aan consumptie of omgekeerd teweegbrengen.

Dit laatste zal evenmin het geval zijn, indien artikel 93 niet limitatief is, en dus ook de prijsvorming door de productschappen zou kunnen worden geregeld. Ook dan zal de aansluiting van de productie- en distributiestadia op elkaar niet gewaarborgd zijn, en zullen de tegengestelde standpunten van de belangengroepen binnen het bestuur van de productschappen zelden tot beslissingen in het belang van de groep terwijl evenmin waarborgen aanwezig zullen zijn, dat dergelijke beslissingen in het algemeen belang zijn.

Meer geschikt voor het toekennen van autonome bevoegdheden op economisch gebied is de horizontale organisatie. De bedrijfschappen hebben het voordeel, dat zij groepen van meer gelijksoortige bedrijven omvatten,

waarvoor marktordening een practisch uitvoerbare taak kan zijn. Dat op deze meer reële totaliteit van bedrijven, om mogelijke samenbundeling ten koste van de consument te voorkomen, behoorlijk overheidstoezicht moet worden uitgeoefend, is welhaast vanzelfsprekend. Dit zal in nog sterkere mate gelden, indien, wat voor een marktordening noodzakelijk is, aan artikel 93 geen limitatieve uitleg zou worden gegeven en een homogene groep van bedrijven tenminste een eigen minimumprijsbeleid zou kunnen vaststellen.

Het ligt niet in onze bedoeling ons te beperken tot de verhouding tussen product- en bedrijfschappen uitsluitend in het gebied van de voedselvoorziening. Wij achten evenwel bovenstaande uitweiding over de voedselvoorzieningssector noodzakelijk, omdat deze op zichzelf reeds aantoonde, dat zelfs op dit gebied het accent zich van de verticale sfeer verlegd heeft naar de horizontale sfeer en dat ook daar, voor de verdere ontwikkeling de nadruk zal moeten liggen op de toekomstige bedrijfschappen en niet op de productschappen. Dit is alleszins merkwaardig, omdat deze voedselvoorzieningsfeer een aantal elementen in zich heeft, welke haar meer dan een andere bedrijfstak geroepen zou doen zijn voor verticale organisatie. Immers, de voedselvoorzieningssector heeft het voordeel, dat in het algemeen de gang van het product van producent naar consument op eenvoudige wijze is te volgen. Zij heeft bovendien het voordeel, dat de toepassingsmogelijkheden van de agrarische producten in het algemeen beperkt zijn, zodat het aantal bedrijfskolommen veel geringer is dan van welke andere tak van bedrijf ook en zij heeft tenslotte het voordeel, dat haar producten veelal op markten worden verhandeld, waardoor de gang van het product door de distributiestadia uitermate zichtbaar is. De bederfelijkheid van veel agrarische producten geeft bovendien nog het voordeel, dat de weg van producent naar consument op de snelst mogelijke wijze wordt afgelegd.

Wij zagen reeds, dat de Landbouwcrisiswet bij de richtprijsbepaling rekening hield met de productiekosten van de onder die wet vallende producten. Voor de vaststelling dezer productiekosten is van niet weinig belang de mate, waarin de bedrijven kapitaalintensief zijn. Dit laatste speelt in de verschillende sectoren van de voedselvoorzieningsbedrijven in zeer verschillende mate. Zo is de kapitaalinvestering per eenheid oppervlakte in de eigenlijke landbouwbedrijven aanmerkelijk minder dan bijv. bij de glastuinbouw en in deze laatste sector weer belangrijk minder dan in de visserij. Naarmate de kapitaalintensiviteit toeneemt, is de noodzaak groter, dat de marktordening meer komt te liggen in de sfeer van de producent, welke uiteindelijk het gehele kapitaalrisico draagt.

Zo bezien is het dan ook te begrijpen, dat het verzet tegen marktordenende bevoegdheid in verticale organen uit dien hoofde sterker zal moeten zijn in de kringen van de tuinbouw en de visserij, dan in die van de landbouw in engere zin.

Hoe ligt het nu met de autonome bevoegdheden op economisch gebied, toe te kennen aan productschappen en bedrijfschappen buiten de agrarische sector, dus op het terrein, waarop tot nu toe horizontale en verticale organisaties met verordenende bevoegdheid geheel hebben ontbroken?

Bezie men het totale bedrijfsleven, dan zijn uiteraard de verschillen nog veel groter dan in de landbouw. Zo kan terecht betwijfeld worden, of bijv. in de sector van het vervoer zelfs wel plaats is voor verticale organisaties.

Het gaat bij het transport bijna uitsluitend om het verrichten van eenzelfde soort van diensten hetgeen typisch wijst in de richting van bedrijfschappen. Bovendien zou, nog afgezien van het ontbreken van verschillende functies bij de transportondernemingen, ook het sterk internationale karakter van grote delen van het transportbedrijf de op te richten productschappen practisch geen taak geven.

Even moeilijk ligt het in verschillende takken van industrie. Neemt men de zeer grote industrieën op het gebied van de duurzame consumptiegoederen, welke hun product gewoonlijk tegen vaste prijs aan detaillisten afleveren, dan kan men zich wederom niet voorstellen, dat een verticale organisatie, waarin deze grote industrieën, met min of meer van hen afhankelijke detaillisten zijn samengebracht, tot een zekere marktordenende functie zijn samen te bundelen. Ook t.a.v. basisproducten met veel toepassingsmogelijkheden lijkt een verticale opbouw ons onmogelijk. Staal en kolen als noodzakelijke grondstoffen of hulpstoffen voor bijna het gehele industriële leven zouden, theoretisch genomen, in bijna alle verticale organen vertegenwoordigd moeten zijn. Dit zal geenszins het geval zijn en wij hebben de indruk, dat bijvoorbeeld het mijnwezen zich buiten de verticale opbouw zal houden en zich zal beperken tot de o.i. logische horizontale uitbouw.

Gelukkig huldigt krachtens recente uitspraak de Regering het standpunt, dat bij de P.B.O. zal moeten worden gewacht op een zekere natuurlijke groei. Dit kan ook moeilijk anders, omdat een indeling van het bedrijfsleven van boven af altijd op grote bezwaren zal blijven stuiten. De Organisatie Woltersom heeft dit duidelijk aangetoond, de uitvoering van de Wachtgeld- en Werkloosheidsverzekeringwet, waarin op geforceerde wijze de meest uiteenlopende bedrijfstakken in één bedrijfsvereniging zijn bijeen gebracht, geeft duidelijk aan, dat langs deze weg op het gebied van de economische ordening niet veel te bereiken zal zijn. Er zijn groepen in het bedrijfsleven, welke bepaald behoefte hebben aan een horizontale bedrijfsorganisatie, er zijn andere groepen, die dit bepaald niet hebben.

Zo is onze indruk, dat in bedrijfstakken, waarin de bedrijven werken met een grote elasticiteit in het aanbod en een inelasticiteit van de vraag, de noodzaak om te komen tot het instellen van bedrijfschappen met economische bevoegdheden noodzakelijk zal zijn. Dit dient men evenwel te bezien van geval tot geval en het kan wel haast niet anders, dat het consumentenbelang op doeltreffende wijze moet worden beschermd. Voorts wijzen wij er op, dat via de bedrijfschappen regelen worden gesteld t.a.v. een bepaalde kring van gelijksoortige bedrijven, hetgeen in het productschap niet het geval is. In het productschap worden de verschillende productie- en distributiestadia, gelegen tussen producent en consument, bijeen gebracht. Wie de meesterlijke rede van wijlen Prof. N. J. Polak over de taak van de tussenhandel nog eens herleest, zal er van overtuigd zijn, dat de functie van de handel in de opeenvolgende fasen afhankelijk is van de omstandigheden, waaronder zij kan werken. De gang van zaken na de tweede wereldoorlog leert, dat zich ook bij de handel structuurwijzigingen voltrekken. En zijds hebben zich, speciaal op het gebied van de internationale handel, nieuwe terreinen ontsloten, o.a. op het gebied van de transit- of driehoekshandel, anderzijds hebben zich, vooral in de binnenlandse handel, uitschakelingstendenzen voorgedaan, of zijn deze nog in gang. Bij deze laatste ontwikkeling moet ook rekening gehou-

den worden met de ondernemingswijze integratie, welke er toe kan leiden, dat of de producenten de handelsfunctie overnemen, of de handel zich in het productie-apparaat interesseert.

De vertegenwoordiging van de verschillende productien distributiestadia in de productschappen zou er, gezien de genoemde structuurveranderingen, toe kunnen leiden, dat er machtsposities gecreëerd worden van groepen, welke hun economische functie verliezen of reeds verloren hebben, terwijl nieuwe groepen geen kans zouden krijgen.

Bij de behandeling in de Tweede Kamer werd door enige sprekers opgemerkt, dat de tegenstelling van belangen in een productschap op zichzelf een zekere waarborg zou geven, dat althans meer dan in de bedrijfschappen het algemeen belang zou worden behartigd. Wij betwijfelen dit ten zeerste. Deze onderstelling gaat uit van de gedachte, dat de machtsstrijd tussen tegen gestelde belangengroepen een kwestie van algemeen belang zou zijn. Zo min als een ongebreidelde concurrentie op de arbeidsmarkt is toe te juichen, omdat daardoor de sociale positie van de arbeider in gevaar komt, zo min kan een strijdverhouding tussen verschillende belangengroepen, uit zeer verschillende, dikwijls niet economische, motieven het belang van de betrokken bedrijfstak ten goede komen. Indien men, voor zover mogelijk via de P.B.O., economische stabiliteit wenst, ware de stabiliteit door toezicht van de zijde van de Overheid verre te prefereren boven de ongeordende strijd in de productschappen. Dit is voor ons een reden temeer om tot voorzichtigheid te manen met betrekking tot het instellen van productschappen.

Merkwaardig achtten wij het tenslotte, dat door velen zo'n sterk onderscheid wordt gemaakt tussen de sociale belangen, welke bij de bedrijfschappen zouden thuisbehoren en de economische belangen, welke in belangrijke mate in de sfeer van de productschappen zouden moeten worden betrokken. Is in wezen de loon- en arbeidsver-

houding niet een kwestie van prijsvorming op de arbeidsmarkt? Hebben voorts de loon- en arbeidsverhoudingen in de productiebedrijven, vooral daar, waar de bedrijven arbeidsintensief zijn, niet bijna even belangrijke repercuussies op de eindprijzen als bijvoorbeeld een bodemprijsbeleid? De eensgezindheid om de sociale vraagstukken, althans de lonen, te brengen in de horizontale sfeer, meenden wij te moeten verklaren uit het feit, dat zich via de C.A.O. een groeiproces heeft voltrokken, waardoor het bijna voor ieder duidelijk is, dat zij in de sfeer van de betrokken bedrijfstak thuisbehoren. Wij betoogden reeds, dat de productschappen uit de sfeer van de voedselvoorziening nog niet die lange ontwikkeling achter zich hadden, welke de C.A.O. gelukkig gehad heeft en wij zijn dan ook van mening, dat, indien de Wet op de Bedrijfsorganisatie niet zo kennelijk onder de invloed van de na-oorlogse omstandigheden tot stand was gekomen, men naast de bedrijfschappen aan andere organen dan productschappen zou hebben gedacht.

De conclusie van het voorgaande kan naar onze mening geen andere zijn dan dat men voorlopig zoveel mogelijk stimuleert de groei van bedrijfschappen en bij elk dezer bedrijfschappen voor hun economische taak nauwkeurig in aanmerking neemt de verhoudingen, waaronder de productie geschiedt. Zelfs op het terrein van de voedselvoorziening liggen de omstandigheden niet zodanig, dat men zonder meer zou kunnen besluiten de bestaande bedrijfschappen om te zetten in productschappen.

Ongetwijfeld bestaan er sectoren in het bedrijfsleven, waarbij contact, c.q. coördinatie tussen de verschillende bedrijfschappen noodzakelijk zal zijn. Daarin voorziet de Wet in artikel 109 e.v., waarin is bepaald, dat de vestiging van twee of meer „schappen” tezamen, dat de vestiging kunnen treffen ter gemeenschappelijke behartiging van hun belangen. Beter in de gevallen, waar nodig, deze organen te creëren, dan over te gaan tot de instelling van productschappen.

's-Gravenhage.

Dr H. A. H. KRANENBURG.

Spaarbankboekje annex levensverzekering

Bij een aantal spaarbanken, leden van de Nederlandse Spaarbankbond, is onlangs of wordt binnenkort de gelegenheid opengesteld een spaarbankboekje met daaraan verbonden levensverzekering te nemen. Geheel nieuw is het denkbeeld niet, noch voor ons land (de Nutsspaarbank te 's-Gravenhage schijnt het enkele tientallen jaren geleden in praktijk te hebben gebracht, doch met minimaal succes) noch daarbuiten en het zijn vnl. Amerikaanse voorbeelden geweest, waarnaar men zich thans heeft gericht.

Hier te lande mag echter het levensverzekeringbedrijf uitsluitend worden uitgeoefend door ondernemingen, die voldoen aan in de Wet op het Levensverzekeringbedrijf 1922 gestelde eisen, waaraan de spaarbanken niet voldoen, en omgekeerd is het de levensverzekeringmaatschappijen verboden naast het levensverzekeringbedrijf nog een ander bedrijf, bij het spaarbankbedrijf, uit te oefenen. De spaar-verzekering-combinatie kon daarom hier slechts door samenwerking tussen een spaarbank en een levensverzekeringmaatschappij worden tot stand gebracht; daartoe werd door de Nederlandse Spaarbankbond ten behoeve van de aangesloten spaarbanken, die de nieuwe mogelijkheid willen

bieden, een overeenkomst aangaan met de Levensverzekering-maatschappij, opgericht in 1863 door het N.O.G.

De opzet komt hierop neer, dat de spaarder op zich neemt maandelijks f 10,— in te leggen gedurende een periode van 5 jaren, waartegenover zich dan de spaarbank tot een rentevergoeding van 2 pCt en de levensverzekeringmaatschappij in geval van overlijden binnen 5 jaar tot uitkering van een bedrag van f 600,— minus de gestorte spaarbedragen ad elk f 10,— verbindt. Indien de spaarder zijn voornemen om f 10,— per maand in te leggen tot het einde toe ten uitvoer legt, is de voor de levensverzekering verschuldigde premie voor rekening van de spaarbank. Houdt hij er echter tussentijds mede op, dan wordt het deswege door de spaarbank betaalde bedrag, verhoogd bovendien met een bedrag van f 1,50, achteraf alsnog op het spaarsaldo in mindering gebracht. Er gelden voor de spaarder ook bepalingen van de levensverzekeringmaatschappij, die de spaarder moet aanvaarden. De levensverzekeringmaatschappij kan de spaarder slechts 4 contracten ad f 10,— inlage per maand worden afgesloten; de leeftijd bij ingang moet ten minste 1 en lager dan 40 jaar zijn; een minder of meer uitgebreid vragenformulier moet de goede gezondheid aantonen.

Het schijnt in de kringen der spaarbanken zelf nog

een open vraag te zijn, of de thans ingevoerde combinatie het bij het publiek „doen” zal. Men mag zich er immers van overtuigd houden, dat elke spaarbank elke gelegenheid om spaarders aan te trekken, zal aangrijpen en als een aantal spaarbanken zich afzijdig houdt van het combinatieplan mag men dus bij deze een zekere scepsis aannemen. Ook de levensverzekeringmaatschappij, bij welke de aansluitende verzekeringen worden ondergebracht, toont deze scepsis door een bepaalde vergoeding te bedingen voor het geval het aantal deelnemers beneden een zeker minimum blijft. De vraag waar alles om draait, is natuurlijk hoe de spaarders en adspirant-spaarders zelf er over zullen denken.

Met het spaarbankboekje annex levensverzekering wordt een voor de spaarbankpraktijk nieuw element geïntroduceerd. Als een grondbeginsel van deze praktijk toch kan worden genoemd, dat de spaarder vrij is om in te leggen en terug te nemen zoveel als hem goeddunkt en wanneer het hem goeddunkt. Maar nu moet hij zich voornemen om vaste inlagen op (ongeveer) vaste tijdstippen te verrichten en dat liefst 5 jaren lang. Enigszins in deze richting is hij echter mogelijk reeds opgevoed, nl. voor zover hij heeft gebruik gemaakt van de door vele spaarbanken gevoerde propaganda voor doelsparen, bijv. met het oog op belastingbetaling, terwijl ook de hier en daar voorkomende ophaaldiensten van spaarbanken de beperkte bewegingsvrijheid bij het thans nieuwe systeem misschien als minder drukkend zullen doen gevoelen, doordat zij de spaarders aan een zekere morele spaardwang hebben gewend.

Overigens blijft het mogelijk ook binnen 5 jaar het spaar-verzekering-contract te beëindigen. Zoals reeds werd gezegd wordt dan de voor de levensverzekering betaalde premie plus een bedrag van f 1,50 aan de spaarder in rekening gebracht. Helemaal consequent is dit niet: de spaarbank vergoedt immers slechts 2 pCt rente ten einde uit het verschil tussen deze rente en de rente, welke zij anders zou vergoeden, de premie te kunnen betalen, maar bij tussentijdse beëindiging wordt op die lagere rente nog eens de premie in mindering gebracht, zodat er een soort boete op de tussentijdse beëindiging wordt gesteld.

De premie, welke de spaarbank aan de levensverzekeringmaatschappij verschuldigd is, bedraagt voor elk contract ad f 10,— spaarstorting per maand gedurende de 5-jarige looptijd van het contract f 2,16 per jaar. De hiervoor genoemde extra aftrek van f 1,50 wordt gemotiveerd als verschuldigd „voor verdere kosten”. Dit zijn niet kosten, welke de spaarbank heeft te maken, want zij geeft die f 1,50 door aan de levensverzekeringmaatschappij en deze zal dat bedrag ook wel nodig hebben om volledige vergoeding te ontvangen voor de door haar geleverde risicoverzekering. Deze komt immers neer op een zuivere risicoverzekering voor een uitkering, die aanvankelijk f 590,— bedraagt (nl. f 600,— minus één spaarstorting ad f 10,—) en dan met maandelijkse sprongen van f 10,— afdaalt tot f 10,— in de vóórlaatste maand van de contractperiode. Nu weet elke verzekeringsdeskundige, dat zulk een aflopende risicoverzekering slechts dan tegen een over de gehele duur verschuldigde gelijkblijvende premie kan worden gesloten als er zekerheid bestaat, dat de verzekering tot het einde toe in stand blijft. Aanvankelijk is nl. de premie lager dan vereist, hetgeen moet worden goedge maakt in de latere jaren als de premie voor de risicodekking in die jaren een overschot laat. Bij tussentijdse beëindiging dreigt er dus een premietekort voor de levensverzekeringmaatschappij en dat

de extra aftrek van f 1,50 daarmee verband houdt lijkt wel aannemelijk, omdat deze extra aftrek niet wordt toegepast als de laatste verzekeringspremie reeds is betaald en dus het gevaar van een tekort is afgewend.

Wat de gereleveerde voorwaarden concreet betekenen is in de hieronder gegeven tabel verwerkt. Daarin is tevens opgenomen, welk bedrag zou beschikbaar zijn als op een gewoon spaarbankboekje zonder levensverzekering was gespaard met een rentevergoeding van 2,75 pCt resp. 3 pCt. In dit verband worde opgemerkt, dat de spaarbank door 2 pCt rente te vergoeden en de levensverzekeringpremie ad f 2,16 per jaar voor haar rekening te nemen bij normale afloop van het 5-jarige contract over het gespaarde bedrag gemiddeld bijna 2,75 pCt heeft vergoed.

Na jaar	Gespaard bedrag	Id. met 2 pCt interest	Terug- betaling bij be- eindiging	Saldo bij gewoon sparen met	
				2,75 pCt rente	3 pCt rente
	f	f	f	f	f
1	120,—	121,30	117,64	121,79	121,95
2	240,—	245,03	239,21	246,93	247,56
3	360,—	371,23	363,25	375,51	376,94
4	480,—	499,95	489,81	507,63	510,20
5	600,—	631,25	631,25	643,38	647,46

In deze opstelling komt dus uit welk offer de spaarder brengt door aan zijn spaarbankboekje een levensverzekering te verbinden, alsmede hoe hij dit offer kan beperken door het sparen over de volle termijn van 5 jaren vol te houden. De spaarbank beoogt met deze combinatie mogelijkheid dus een tweeledig doel: het sparen zelf door een niet al te veel kostende aanvulling aantrekkelijker te maken en een zekere beloning te stellen op het gedurende enkele jaren regelmatig doorsparen, hetgeen tevens tot gevolg zal kunnen hebben, dat de in die jaren bij de betrokkene gegroeide spaargewoonte tot een tweede natuur zal zijn geworden.

Het gaat er dus om, of het nieuwe systeem voldoende zal inslaan om meer Nederlanders dan tot dusverre de weg naar de spaarbank te doen vinden en om hen, die deze weg reeds kennen, daar drukker gebruik van te doen maken, zodat de spaaractiviteit in brede kring er nieuwe stimulansen van zal ondervinden.

Vanzelf komt dan de vraag naar voren, of de betrekkelijk goedkope aanvullende levensverzekering wel veel meer is dan een soort „franje” aan het spaarbankboekje, in de ogen van de spaarder wellicht zelfs bijkans een toegift nu er voor hem slechts een vrijwel onopvallend offer tegenover staat. Van effectieve betekenis is zij slechts voor de spaarders, die binnen 5 jaar komen te overlijden. Dat is er nog niet 1 op de 100 volgens de sterfte-ervaring in de jaren 1947 t/m 1949, in aanmerking genomen de genoemde leeftijds grenzen benevens het feit, dat alleen gezonde spaarders worden toegelaten.

Wie van de geboden mogelijkheid gebruik maakt ontzegt zich dus wel een gedeelte van zijn rente, doch heeft maar een kleine kans daarvoor in de plaats iets terug te krijgen. Nu is dat met elke zuivere risicoverzekering het geval, ongeacht of het om levensverzekering of om een of andere vorm van schadeverzekering gaat. Maar zo'n zuivere risicoverzekering wordt slechts aangegaan door wie er voor zijn persoonlijke belangen en omstandigheden behoefte aan heeft. Hij zal dan de verzekering, wat vorm, looptijd en bedrag betreft, zo goed mogelijk aan die belangen en omstandigheden aanpassen. Dit nu is bij de spaarbank echter on-

mogelijk. Zij kent maar één vorm, één looptijd en één verzekerd bedrag, behoudens dat dit laatste desgewenst kan worden vertwee-, -drie- of -viervoudigd. De bij de spaarder bestaande verzekeringsbehoefte zal ten hoogste bij wijze van toeval worden bevredigd door de uiterst beperkte verzekeringsmogelijkheid, welke de spaarbank kan bieden. Deze wachte er zich dus met haar propaganda voor de spaar-verzeker-combinatie te hoog temikken en op het terrein der levensverzekeringmaatschappij te komen, die zich door een gevarieerd stel tarieven en verzekeringsvormen aan ieders individuele omstandigheden kan aanpassen, waarin de spaarbank haar nooit kan volgen. Daarenboven zijn de levensverzekeringmaatschappijen geleidelijk, op grond van fiscale, juridische en allerlei andere overwegingen, gekomen tot speciale polisconstructies, die zich tot wat de spaarbanken nu gaan bieden verhouden als maatwerk tot perfectie.

Hieruit blijkt wel, dat de spaarbanken zich aan een experiment wagen, waarvan allermint vaststaat, dat het op de duur, ook als het nieuwtje er af is, levensvatbaar zal blijken. Zeer waarschijnlijk hebben de afzijdig blijvende spaarbanken zich bovendien terecht gerealiseerd, dat de combinatie van het spaarbankboekje met een levensverzekering door haar gehele bedrijfsvoering heenspelende consequenties medebrenkt. Zij zullen bijv. genoodzaakt zijn ongezonde spaarders af te wijzen, komen voor moeilijke pour-parlers met hun spaarders te staan wegens buiten hen om door de levensverzekeringmaatschappij genomen beslissingen, worden gedwongen in geval van tussentijdse verbreking van het contract op het gekweekte spaarsaldo een korting toe te passen, die bij verbreking binnen circa 2 jaar de terugbetaling zelfs tot beneden het bedrag der eigen inlagen doet dalen,

en wat dies meer zij. Het is zeer de vraag, of uit dezen hoofde teleurgestelde spaarders-verzekerden als tevreden spaarders volgens het traditionele systeem voor de spaarbank behouden kunnen worden, m.a.w. of van het ingevoerde nieuwe systeem zelfs niet een anti-reclame voor de spaarbanken zou zonder uitgaan. Ook principiële bezwaren tegen het zonder beperkingen verzekerden van jonge kinderen, bij wie elke verzekeringsbehoefte ontbreekt, voor bedragen tot f2.400,— toe, zulks in tegenstelling tot het levensverzekeringbedrijf, werden in deze reeds vernomen.

Het is geenszins de bedoeling van deze beschouwing geweest om vanuit een subjectief levensverzekeraarsstandpunt de nieuwe plannen van de spaarbanken te becritiseren en te veroordelen. Niets zal ook de levensverzekeringmaatschappijen liever zijn dan een gezonde groei van de spaarbanken als een bewijs van herstel van de spaarzin van ons volk. Maar de spaarbank en de levensverzekeringmaatschappij hebben elk een eigen taak en hebben daarop hun bedrijfspractijk ingesteld. Dat zij menig raakvlak hebben staat vast en daarover zou zeker nog veel zijn te zeggen, gelijk het in het verleden reeds onderwerp van bespreking is geweest, ook in de algemene vergaderingen van de Nederlandse Spaarbankbond, waar zelfs reeds enkele malen een levensverzekeraar refereerde of prae-adviseerde over deze materie. De schrijver moge zich er daarom van ontheven achten te dier zake nader in details te treden, doch de belangstellende lezer naar de betreffende publicaties¹⁾ verwijzen.

Rotterdam.

Dr A. G. PLOEG.

¹⁾ J. W. Niemeijer - Belegging (1933). Dr A. O. Holwerda en Mr E. Land - Spaarbank en Levensverzekering; is samenwerking mogelijk en gewenst? (1938).

Nederland en de hulp aan de minder ontwikkelde gebieden

Nederland heeft in de laatste eeuwen, zij het in afwisselende mate, een rol van betekenis gespeeld in het materiële en geestelijke leven van de wereld. Als bolwerk van het recht, als bakermat van grote geleerden op allerlei gebied, als zeevarende mogendheid, als kolonisator van uitgestrekte gebieden en brenger van welvaart in die landen, als mogendheid van de eerste rang op het gebied van de internationale handel, kortom in allerlei opzichten heeft Nederland een rol gespeeld welke aan de rest van de wereld terecht ontzag inboezemde.

Dat Nederland, onder erkenning van het vele goede waarop het nog steeds kan bogen en in de toekomst, naar gehoopt mag worden, zal kunnen blijven bogen, niet meer de vooraanstaande plaats bekleedt welke het in de gouden eeuw en in de daarop volgende jaren in de wereld innam, behoeft geen betoog. Welke oorzaken daaraan ten grondslag liggen moge hier buiten beschouwing blijven. Zeker is in ieder geval, dat, nu het overgrote deel der koloniën is weggefallen en nu aan de bevolking van het moederland geen gelegenheid meer geboden wordt de aangevangen constructieve taak verder af te maken, het nieuwe Nederland met zijn groeiende overbevolking en niet in de laatste plaats met zijn jonge universitaire generaties zich voor een belangrijke hinderpaal geplaatst ziet bij het zoeken naar een weg langs welke het zich in de toekomst wederom een plaats in de wereld kan verschaffen welke het in het verleden bewezen heeft op voortreffelijke wijze te kunnen innemen.

Toch blijft het zoeken van deze weg plicht, zolang Nederland nog de mannen kan opbrengen, die, indien het hun slechts wordt mogelijk gemaakt, hun land kunnen terugbrengen op een plaats welke belangrijker is dan die waarop het thans dreigt te worden teruggedrongen.

Welke nu is deze weg? Gaan bij het stellen van de vraag ieders gedachten niet onwillekeurig uit naar die delen van de wereld, waar men in sterke mate behoefte heeft aan en waar men bij wijze van spreken schreeuwt om de deskundigen en technici, om de mannen met tropische ervaring, om al diegenen die in Nederland op de „scrapheap” dreigen geworpen te worden? *Ligt in die landen niet de taak welke Nederland bij uitstek goed vervullen kan en ligt in die landen niet de kans voor Nederland wederom een nuttige rol te spelen in het wereldgebeuren?*

Nederland zou deze taak inderdaad bij uitstek goed kunnen vervullen; op grond van de geaardheid van zijn bevolking en van de opleiding van zijn jeugd. De Nederlandse bevolking is ingesteld op aanpassing aan andere nationaliteiten; meer dan het geval is in verschillende der ons omringende landen kan een Nederlander zonder zijn nationale karakter geweld aan te doen begrip hebben voor andere opvattingen in andere landen. En nauw hieraan verwant is de naar verhouding grote kennis van vreemde talen in Nederland. Vele Nederlanders verwerven deze talenkennis in de praktijk, door te reizen, door omgang met buitenlanders en door het doen van

zaken met het buitenland; andere danken hun talenkennis voornamelijk aan hun opleiding op school. Over deze opleiding kan men van mening verschillen. Misschien zullen sommigen, bijvoorbeeld Amerikanen, stellen, dat de opleiding van de jeugd in hun land meer aan moderne opvattingen aangepast en dus beter is. Wat hiervan moge zijn, men zal toch niet ontkennen, dat het Nederlandse onderwijs van bijzonder degelijke aard is, zowel het hogere als het middelbare en lagere onderwijs en zowel het theoretische als het praktische onderwijs. En men zal toch zeker niet ontkennen dat bij de Nederlandse jeugd op school meer begrip gewekt wordt voor de wereld buiten onze grenzen dan in vele andere landen. Dit ligt ook voor de hand; in andere landen is het dikwijls in veel mindere mate nodig de jeugd op te leiden met het oog op een mogelijke latere werkkring buiten het vaderland of deszelfs koloniën of overzeese rijkdelen. In Nederland heeft men bij de opleiding van de jeugd steeds voor ogen gehad dat een latere werkkring buiten de rijksgrenzen en zeker buiten de Europese rijksgrenzen lang niet onwaarschijnlijk was. De aard van een klein land, dat vóór alles door zijn wereldhandel groot geworden is, brengt nu eenmaal mee, dat men de jeugd van het begin af er aan gewent over grenzen heen te zien.

En het zal wel in hoofdzaak aan deze opleiding en geaardheid van het Nederlandse volk en aan de enorme koloniale ervaring van zovele Nederlanders geweest zijn, dat Dr Drees gedacht heeft toen hij ter gelegenheid van de aanvaarding van een Eredoctoraat aan de Universiteit van Maryland in een rede over de hulp aan de minder ontwikkelde gebieden zeide: „each country should contribute according to its own qualifications and capacities”. En niet alleen Dr Drees heeft daaraan gedacht, ook de Raad van Europa deed dit, toen hij in zijn rapport van 27 Augustus 1952 over de „Relations économiques avec les pays d'outre-mer” en met name in een passage over de ontsluiting van het werelddeel Afrika speciaal Nederland noemde, welk land volgens de Raad daaraan bij uitstek dient deel te nemen op grond van zijn „connaissance du milieu tropical et des nombreux problèmes qu'il pose”.

De vraag rijst thans, of de „contribution” welke Nederland aan de hulp aan de minder ontwikkelde gebieden op het ogenblik levert, voldoende is, dan wel of het op de weg van Nederland ligt „de prendre une part plus active encore” zoals door Mr H. F. van Walsem bepleit is in een bulletin van de „Société Belge d'Etudes et d'Expansion”. Het antwoord op deze vraag kan niet anders luiden dan in laatstbedoelde zin.

Toegegeven moet worden, dat Nederland op het ogenblik allerminst achterblijft bij het verlenen van hulp. Het feit, dat Nederland na Amerika, Engeland en Frankrijk het vierde land is — verleden jaar zelfs het derde — wat het aantal uitgezonden deskundigen naar minder ontwikkelde gebieden betreft, spreekt boekdelen. Het is moeilijk hierover nauwkeurige cijfers te geven, doch ter gedachtebepaling kan worden gezegd, dat deze cijfers op het ogenblik in de orde van grootte: Amerika 450, Engeland, Frankrijk, Nederland 100 à 120 liggen. Deze cijfers betreffen echter alleen de uitgezonden in het kader van de bekende hulpprogramma's en zij omvatten niet diegenen, die buiten deze programma's om rechtstreeks door een der hulp ontvangende landen in dienst genomen worden. Illustratieve voorbeelden zijn voorts, dat de acht hoogleraren aan het „Royal College of Medicine” te Bagdad allen Nederlander zijn en dat zeven Nederlandse ingenieurs werden aangesteld

bij de „Development Board” van Irak. Doch er is veel meer mogelijk. *Nederland kan een essentieel belangrijker bijdrage leveren. Mits slechts de hulp aan de minder ontwikkelde gebieden op meer systematische wijze plaatsvindt en mits slechts een systeem gekozen wordt, waarbij van de grote mogelijkheden, welke een opleiding in Nederland biedt, gebruik gemaakt wordt.*

Tot nu toe wordt bij de hulp aan de minder ontwikkelde gebieden niet voldoende systematisch te werk gegaan. De Verenigde Naties hebben tot dit doel een organisatie opgericht; de Amerikanen hebben er een in het kader van het bekende Point IV van Truman's programma; de Engelsen hebben hun Colombo-plan voor Azië; de Duitsers hopen het afzetgebied dat voor hun industrie achter het ijzeren gordijn is verloren gegaan te herwinnen door aan „know-how” gekoppelde leveranties van fabrieksinstallaties aan de minder ontwikkelde gebieden; de Noren hebben kortgeleden een eigen plan ontvouwd; en zo is er meer en zal er ongetwijfeld in de toekomst nog meer komen.

De president van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling, Eugene R. Black, sloeg de spijker op de kop, toen hij verleden jaar tijdens de jaarlijkse vergadering van de Raad van Gouverneurs van de Internationale Bank zeide: „I believe there has been far too much scattering of effort in the technical assistance programs. Assistance has been asked and provided over the whole vast range of economic and social activity, without much consideration for relative orders of importance. There is need for more concentration of effort on the fundamentals — on such things as improvement of agricultural techniques, education, health, and public administration. Concentrated on these fundamentals, the programs would be more understandable, more manageable, more effective — they would, I think, have a coherence and impact far greater than at present”.

Hier nu ligt een taak welke Nederland kan vervullen. Voor deze „coherence” en „impact” kan Nederland zorgen, indien dit land in enigerlei vorm *zou worden ingeschakeld als opleidingscentrum* voor het gestelde doel. Vanzelfsprekend niet onder uitsluiting van anderen; buitenlandse hoogleraren en andere onderwijskrachten zouden gelijke rechten moeten hebben als de Nederlandse om aan het opleidingswerk deel te nemen; buitenlandse studenten zouden gelijke kansen moeten hebben, opgeleid en uitgezonden te worden; buitenlandse opleidingsinstituten zouden kunnen voortgaan met het verrichten van hun nuttige taak. Doch Nederland zou met de hulp van de andere landen een bij uitstek op dit werk afgestemde opleiding moeten organiseren. Daarbij zou kunnen worden voortgebouwd op het reeds bestaande.

Sedert kort bestaat in Den Haag het Internationaal Academisch Instituut, tot stand gekomen door universitaire samenwerking. Vorig jaar waren daar 20, dit jaar zullen er naar verwachting 100 studenten worden ingeschreven. Waarom zou niet op deze zelfde basis een gehele opleiding, gericht op de uitzending naar de minder ontwikkelde gebieden, kunnen worden georganiseerd? Een opleiding welke ook het technische en het landbouwkundige onderwijs omvat. Gebruikmakend van de reeds in Nederland aanwezige instituten, dus van een Hogeschool in Delft, in Wageningen, van het „International Agricultural Centre” in Wageningen, van de middelbaar technische scholen van de „Netherlands Universities Foundations for international cooperation”, van het door deze stichting in het leven geroepen „Institute of Social Studies”, van het Instituut Nijenrode, moet het

toch mogelijk zijn een allround opleiding te organiseren, waar zowel Nederlandse als buitenlandse leerkrachten les geven en zowel Nederlandse als buitenlandse jongelieden les krijgen met het oog op uitzending naar de minder ontwikkelde gebieden. Het Nederlandse aandeel in deze opleiding zal vermoedelijk het grootst zijn, doch er zullen ongetwijfeld vele buitenlandse leerkrachten aangesteld worden, die deels permanent in Nederland woonachtig deels voor enkele lesuren in de week tijdelijk in Nederland verblijven zullen. En van de jongelieden die opgeleid worden, zullen de Nederlanders vermoedelijk eveneens het talrijkst zijn, doch de buitenlandse studenten zullen ongetwijfeld komen, mits het peil van de opleiding slechts hoog genoeg is.

Brengt men op deze wijze systeem in een tot nu toe maar al te weinig systematische opleiding, dan kan de hulp aan de minder ontwikkelde gebieden een succes worden. Dan zal men het probleem kunnen oplossen — waarvoor men thans nog geen oplossing heeft — dat de arbeid van de „highly qualified” pioniers, die dikwijls slechts voor betrekkelijk korte tijd kunnen worden uitgezonden, wordt overgenomen door jongere voldoende ingewerkte krachten, die men daarvoor gedurende een langere periode beschikbaar kan stellen. Dan zal de opleiding kunnen worden aangepast aan de gedifferentieerde behoeften van de verschillende minder ontwikkelde gebieden en dan zal het niet meer behoeven voor te komen, dat de Engelsen tot eind 1951 slechts 40 krachten konden vinden voor 192 in het kader van het Colombo-plan in Azië gevraagde deskundigen. Ook andere problemen zullen dan met vrucht kunnen worden aangepast. Bijvoorbeeld in verband met de kapitaalinvesteringen in de minder ontwikkelde gebieden. De moeilijkheid ligt daarbij lang niet alleen op financieel gebied; even belangrijk is, dat men zich bij kapitaalinvestering zeker weet van de aanwezigheid der nodige technici, die in het betrokken land dikwijls niet voldoende aanwezig zijn. Wanneer in dergelijke gevallen in een vroegtijdig stadium overleg gepleegd kan worden met een centraal opleidingsinstituut, kan dit de zaak slechts ten goede komen. Weer een ander probleem is dat van de handel met deze gebieden. Ook daarover schrijft de Raad van Europa in zijn bovenaangehaald rapport en hij zegt daarin, dat de landen die geen territoriale verantwoordelijkheid dragen in overzeese gebieden, tot de markten in die landen toegang zullen krijgen naar mate van hun deelneming in de ontwikkeling van die gebieden. Ook aan de bevordering van de internationale handel kan dus het apparaat van een centrale opleiding en een daardoor te creëren reservoir van technici en deskundigen dienstbaar gemaakt worden.

Het in het leven roepen van een systematische opleiding voor uitzending naar de minder ontwikkelde gebieden is in hoge mate wenselijk en het valt niet in te zien waarom Nederland niet zou trachten dit apparaat hier te lande te doen vestigen. Op gronden hierboven uiteengezet is Nederland daar bij uitstek geschikt voor en het gaat er dus slechts om voor deze gedachte begrip te wekken bij de andere landen. Nederland zal vanzelfsprekend niet kunnen verlangen, dat andere landen afbreken wat zij op dit gebied reeds hebben, doch een preferentiële bestemming en erkenning van een centraal opleidingsinstituut in Nederland zal een centripetale uitwerking hebben. Tot heil van de minder ontwikkelde gebieden en tot heil ook niet minder van Nederland.

In het bovenstaande is tot nu toe vrijwel geheel gezweven over de financiële kant van de zaak. Ook hierover sprak Eugene Black in zijn bovenaangehaalde rede.

Hij zeide daarover o.a. het volgende: „Good advice is rarely welcomed for its own sake; experience demonstrates that, if the advice is to be effective, it must usually be accompanied by something more tangible. In other words, technical assistance in these fields should not be regarded as a separable activity. To the extent possible, it should be integrated with financial help in pursuance of a single development objective”.

Gelukkig kan gezegd worden, dat het enorme belang van de hulp aan minder ontwikkelde gebieden, algemeen en vooral in de Verenigde Staten van Amerika zozeer wordt ingezien, dat men bereid is de daarvoor benodigde fondsen ter beschikking te stellen. Nog slechts zeer onlangs zeide Eric Johnston, voorzitter van de „International Development Advisory Board” op een persconferentie: „I am convinced that a greater flow of American private capital into underdeveloped countries is essential to the success of Point IV. I would like to see United States investments abroad in the next four or five years reach an annual amount of \$ 4,000,000,000.

The present rate is about \$ 1,000,000,000 annually”.

Misschien zal het wenselijk blijken het beschikbare geld op andere wijze dan tot nu toe bijeen te brengen, bijvoorbeeld door het in een daartoe te stichten Wereldfonds te storten, zoals van Nederlandse zijde reeds is aanbevolen. Doch dit is een zaak van uitvoering. De financiële middelen zijn „for once” niet de „bottle-neck”, hetgeen wel duidelijk gedemonstreerd wordt door het feit, dat er op het huidige ogenblik uit Amerikaanse fondsen meer beurzen beschikbaar zijn dan kandidaten beschikbaar.

Eén ding staat echter wel vast. Bij zoveel plannen wordt er maar al te gemakkelijk van uitgegaan, dat de benodigde financiële middelen wel van Amerikaanse kant zullen komen. Dit nu zal hier beslist geheel anders liggen. Weliswaar spreekt het vanzelf, dat de Verenigde Staten in staat en bereid zullen zijn voor de hulp aan de minder ontwikkelde gebieden groter sommen ter beschikking te stellen dan Nederland; doch indien Nederland de concentratie van de opleiding voor uitzending van deskundigen en technici naar deze gebieden in eigen land zou nastreven en indien Nederland hierin zou slagen, dan zal daar in belangrijke mate Nederlands kapitaal voor beschikbaar gesteld moeten worden. En niet alleen — en wellicht niet bij voorkeur — Nederlands overheidskapitaal, doch dan zal het Nederlandse bedrijfsleven een positief standpunt moeten innemen tegenover dit vraagstuk. De integratie van „technical assistance” met „financial help”, zoals Black het uitdrukt, is noodzakelijk en dit geldt niet slechts bij de uitvoering ter plaatse in de te ontwikkelen gebieden doch ook reeds in de aanvang bij het leggen van de fundamenten van het gebouw. Dit gebouw zal mede, zelfs bij uitstek, door Nederlands kapitaal geschraagd moeten worden. In welke vorm dit dient te geschieden is een kwestie van uitvoering, waarbij men zou kunnen denken aan een tot dit doel opgericht consortium, waarin het Nederlandse bedrijfsleven met de Nederlandse Overheid samenwerkt.

Wanneer de Nederlandse Regering bereid is bij de daarvoor in aanmerking komende bevriende regeringen en internationale instanties voor Nederland een rol te bepleiten als hierboven bedoeld en daarmee succes heeft en wanneer voorts het Nederlandse bedrijfsleven tegenover dit alles een positief standpunt inneemt; dan zal Nederland ook in dit opzicht een kwaliteitsproduct kunnen leveren en wederom een rol kunnen spelen welke de rest van de wereld ontzag inboezemt.

Invoerbepalingen en industriële ontwikkeling van Indonesië

Zoals overal elders in landen, die onder de verwoestingen van de oorlog te lijden hadden, stond ook de direct-na-oorlogse periode in Indonesië in het licht der rehabilitatie. Het doel was immers het vooroorlogse productievermogen zo spoedig mogelijk weer op peil te brengen. Men hield zich niet bezig met het uitstippelen van economisch-politieke richtlijnen op lange termijn doch uitsluitend met incidenteel ingrijpen waar dit het meest urgent bleek. Op de vraag, of deze „politiek” wel de juiste was moge hier het antwoord en de argumentatie daarvan achterwege blijven. Aan de bedoelde rehabilitatie echter stonden verschillende hinderpalen in de weg. Internationaal bestond er een grote vraag naar producten en grondstoffen doch een herstel van verwoestingen en verwaarlozingen in de agrarische sector laat zich niet zo snel bewerkstelligen, zodat de deviezenstroom naar Indonesië zeer smal en ondiep was. Dit eiste een uiterst zuinige deviezenpolitiek met het gevolg dat de binnenlandse markt verre van voldoende was voorzien van die producten, welke nodig waren om de meest dringende behoeften te bevredigen. Het lag dus in de rede dat men zich vastklampte aan het binnenlandse nijverheidsapparaat en trachtte dit op korte termijn te rehabiliteren, doch hiervoor moest men eveneens aanspraak maken op de toch al beperkte deviezenvoorraad, zodat de benodigde machines en grondstoffen slechts in zeer beperkte mate konden binnenkomen met als factor van vertraging: de grote vraag naar deze goederen overal elders. Door de boven globaal geschetste omstandigheden was aan het binnenlandse nijverheidsapparaat, voor zover dit werkzaam was en kon zijn, gezien de voorziening van de nodige buitenlandse grondstoffen, een ruim lonende afzet verzekerd. Het prijsniveau lag zeer hoog en dientengevolge werden zelfs door slecht geoutilleerde en georganiseerde bedrijfjes behoorlijke winsten gemaakt.

De monetaire maatregelen in Maart 1950 genomen verhoogden de prijzen van importgoederen uit het buitenland aangezien voor importen aankoop van certificaten werd geëist en wel tot 200 pCt van de invoerwaarde. Voor buitenlandse grondstoffen en machinerieën betekende dit dus één aanmerkelijke prijsverhoging, terwijl de aanvankelijk aangekondigde fluctuerende certificatenkoers bijzondere moeilijkheden t.a.v. afschrijvingen zou inhouden¹⁾. Hiertegenover stond echter dat ook de geïmporteerde eindproducten belast werden met de zoëven genoemde certificaten zodat de concurrentiemogelijkheid op deze gronden niet werd verkleind. Integendeel, wegens de binnenlandse kostenelementen, welke vanzelfsprekend buiten het certificatenstelsel vielen, werd aan het in Indonesië producerende bedrijf een ruimer kans geboden. De exporteur evenwel, die onder de nieuwe maatregelen voortaan een „exportsubsidie” ontving in de vorm van 100 pCt van zijn exportbedrag, droeg zorg voor een enigszins ruimere deviezenpot, terwijl daarenboven ook in het buitenland de concurrentie toenam, waardoor de marktvoorziening in Indonesië aanmerkelijk verbeterde. Dit was voldoende, om de Indonesische nijverheidsbedrijven in concurrentiemogelijkheden te brengen welke toenamen naarmate de importen ruimer baan geboden kregen.

Het speculatieve en slecht geoutilleerde bedrijf werd uiteraard het eerst getroffen aangezien het onder de meer normale productiekostenverhoudingen aan de concurrentie niet het hoofd kon bieden. De officiële devaluatie bracht weinig wijzigingen in de situatie, alleen dan dat een aantal artikelen toegevoegd werd aan de zgn. inducement-lijst hetgeen inhield dat de import er van niet op de markt kwam volgens de na-devaluatiekoers doch met een extra binnenlandse belasting, zodat de marktprijs hiervoor in Indonesië, indien wij een vergelijking trekken met de Nederlandse gulden, 1 : 5 kwam te staan. Daarbij nog te rekenen de stakingen welke meerdere malen resulteerden in een loonsverhoging, waardoor de productiekosten nog werden verhoogd en het behoeft geen nader betoog dat van vele zijden verzoekschriften om bescherming werden gezonden naar de bevoegde instanties. Een interne werkgroep werd dezerzijds ingesteld en belast met de bestudering dezer materie welke vrij overzichtelijk bleek. Behalve uit de textiel- en glasproductengroep kwam het verzoekschrift slechts zelden van meer dan een enkel bedrijf. De eerste vragen die in verband hiermede rezen waren o.a.:

of het om-bescherming-vragende-bedrijf een der speculatieve was waardoor bescherming meer kwaad dan goed zou stichten.

of het bedrijf in kwestie deel uitmaakte van een dergelijke groep dat de totale productie zodanig van omvang was dat een eventuele bescherming effectief zou zijn en wel zó dat dan niet tevens aan de geprotectioneerde bedrijvengroep exorbitante winsten in de schoot werden geworpen.

De bedoelde werkgroep, in de wetenschap van het reageringsstandpunt dat industrialisatie uit het oogpunt van evenwichtschepend welvaartselement noodzakelijk was, begon met het opstellen van een vijftal normen waaraan moest worden voldaan om bescherming te verkrijgen. Dit alles met het oog op de „opvoedingsperiode” welke doorgemaakt moest worden. Hieruit blijkt dat men niet het plan had de nijverheidssector aan zich zelf over te laten noch deze, koste wat kost, in zijn totaal in bescherming te nemen.

De vijf opgestelde beoordelingsnormen waren de:

1. hoeveelheidsnorm, waarin vastgelegd moesten worden:
 - a. de behoeften;
 - b. de binnenlandse productie;
 - c. benodigde aanvullende import.
2. prijsnorm, waarbij de binnenlandse prijs volgens deze norm principieel niet hoger mocht liggen dan die van het importproduct.

Het lijkt vreemd dat geen hogere prijs geaccepteerd werd daar dan toch protectie overbodig zou zijn. Echter mag niet over het hoofd gezien worden dat „merkenziekte” een sterk verschijnsel is in Indonesië,

¹⁾ Zie hierover uitvoeriger „Economie”, Augustus-1950, blz. 547.

waardoor een duurder importproduct dikwijls geprefereerd wordt boven het goedkopere en in kwaliteit gelijkstaande binnenlandse.

3. kwaliteitsnorm.
4. conjunctuurnorm, waarbij rekening werd gehouden met het verschil in prijsfluctuaties bij wat men voor de exportproducten ontvangt en voor de importproducten moet betalen. Zou hierin een parallel bestaan dan verviel deze norm als zodanig.
5. werkgelegenheidsnorm, welke werd ingeschakeld omdat de industrialisatie in Indonesië in het bijzonder ten doel heeft: het scheppen van werkgelegenheid.

De normen genoemd onder 4 en 5 staan een hogere binnenlandse prijs toe dan principieel onder de prijsnorm acceptabel werd geacht. De uitwerking van de normen, om deze tot practisch hanteerbare te maken, moge hier achterwege blijven.

Uit het bovenstaande inzake de normen blijkt dus dat men niet louter de prijs als richtlijn heeft aangenomen doch ook andere facetten van het economisch leven bij de beoordeling heeft betrokken. Stel dat de prijs van een binnenlands product op grond van de normen 4 en 5 hoger mag liggen dan die van het importproduct, dan zou dat prijsverschil enerzijds, mogen wij het zo noemen, een risicopremie zijn voor tijden, dat de import in prijs zou stijgen of zou stagneren om redenen van oorlog, crisis e.d., anderzijds een bijdrage tot de algemene welvaartsverhoging via de werkgelegenheidsvergroting. Deze o.i. realistische beschouwingwijze, realistischer althans dan die welke door de Indische Regering destijds geadviseerd werd in de nota, gevoegd bij de Memorie van Antwoord inzake de begroting van Nederlands-Indië voor 1940 ²⁾, waarin o.a. gesteld werd: „Een aan de Indische nijverheid toegekende preferentie van maximaal 10 pCt bij aanschaffing door het Gouvernement”, werd enkele malen in toepassing gebracht. De recente gewijzigde invoerbepalingen welke met ingang van 12 Augustus jl. van kracht werden en waarbij per circulaire van het Centraal Kantoor van de Invoer (no P 26, dd. 12 Augustus 1952), nieuwe goederenlijsten (A t/m D) werden bekendgemaakt, hebben een andere situatie geschapen. Om een korte samenvatting te geven van de inhoud dezer wijzigingen diene het volgende ³⁾.

Lijst A omvat essentiële goederen welke zonder aankoop van inducement-bewijzen kunnen worden geïmporteerd. Lijst B omvat minder essentiële goederen. Hiervoor dienen inducement-bewijzen te worden ingeleverd gelijk aan 100 pCt van de nominale cific-waarde. Lijst C heeft betrekking op luxe goederen. Deze eisen inlevering van inducement-bewijzen gelijk aan 200 pCt van de nominale cific-waarde. Lijst D vermeldt die goederen, waarvoor in het geheel geen deviezen beschikbaar worden gesteld.

De verplichte aankoop en inlevering der inducements verhoogt de importprijzen met een gelijk bedrag. In het algemeen betekent deze regeling een gewijzigde bescherming van het binnenlandse nijverheidsapparaat al zal deze bescherming niet de directe doelstelling der wijzigingen geweest zijn. In eerste instantie was het de verplichte versoering waartoe de huidige ongunstige deviezenpositie van Indonesië noopte. Voor zover het nu de artikelen betreft welke op de A-lijst voorkomen zal men de vorengenoemde normen moeten blijven toepassen indien moeilijkheden ontstaan of deze zich continueren. De B-lijst beschouwende valt ons oog op een aantal in

Indonesië geproduceerde artikelen, o.a. jams, vruchten-sappen, agar-agar (gelatine uit zeewier), tandpasta, schoenwerk, stopflessen, schrijfkinten, welke nu in het kader der gewijzigde invoerregelingen een degelijke prijsbescherming genieten.

Op de C-lijst komt schoensmeer voor, terwijl de D-lijst o.a. bevat karpetten en lederwaren.

Voor een gezonde industrialisatie is het noodzakelijk dat de nieuwe bedrijven modern opgezet worden en de bestaande gemoderniseerd, ten minste gelijk aan het gemiddeld rendabele vbraajf in het buitenland. De welvaartsverhoging indabbers vraagt naar een goed product tegen een concurrerende prijs en niet tegen een, door bescherming opgeschroefde prijs. Zodoende kan dan ook het loonniveau binnen redelijke grenzen gehandhaafd blijven hetgeen weer noodzakelijk is met betrekking tot de export. Nu bestaat evenwel het gevaar dat, aangetrokken door de beschermende maatregelen, wederom het speculatieve bedrijf ten tonele verschijnt, producten op de markt brengt tegen een prijs, welke, door de hoge kosten van een dergelijk bedrijf, te hoog ligt en waaraan de andere bedrijven zich optrekken. De prijsbeheersing zal niet bij machte zijn een dergelijk verschijnsel de kop in te drukken, zodat het reële inkomen, ook van „de kleine man”, zal dalen. Het zou zaak zijn dat de Regering aan dit onderdeel aandacht wijdde en contrôle zou uitoefenen op bedrijfsvestiging in het algemeen en op die in de speculatieve sfeer in het bijzonder, omdat bij deze laatste zeer weinig of geen animo bestaat tot verbetering van het betrokken bedrijf.

Men is al eens doende geweest met een ontwerp „bedrijvenwet” doch tot op heden zijn er in dit opzicht nog geen effectieve resultaten geboekt. En juist omdat de Indonesische Regering, lettend op haar verklaringen en uitspraken, in de industrialisatie zo een belangrijke welvaartsfactor ziet, al zijn de meningen over de te voeren politiek daaromtrent nog niet eensluidend, juist daarom zou zij aan het bovengestelde haar bijzondere aandacht moeten wijden, al weten wij dat dit niet het enige probleem is waartegenover Indonesië zich geplaatst ziet. Tal van andere vraagstukken doen zich voor, welke in vele andere landen als probleem reeds lang tot het verleden behoren. Daarom is het bij een dergelijke opbouw van het grootste belang dat speciaal gelet wordt op het reeds bestaande en dit, om een basis te vormen voor de groei, gezond gemaakt wordt. Het is met dit probleem zoals met de bevolkingstoename. Men telt niet dagelijks, men wordt er niet door opgeschrikt, het verschijnt niet plotseling. Daardoor bestaat het gevaar van verwaarlozing bij het zien van andere acute problemen. Toch verkeert het onderwerpelijk probleem reeds langer in het acute stadium. Zeer snel ingrijpen met eenvoudige, doorvoerbare regelingen, waarbij eventuele bijkomstige nadelen geaccepteerd dienen te worden, geeft nog kans op succes.

Er zijn tal van personen die huiwerig worden wanneer gesproken wordt over industriële ontwikkeling of industrialisatie van minder-ontwikkelde gebieden. De realisering daarvan zien zij als een nadeel voor de reeds ruimer geïndustrialiseerde landen. Dit is dan vooral een punt dat West-Europa en Amerika aangaat. Deze huivering echter werd geboren uit een denkfout, voortkomend uit kortzichtigheid. Zij zien een afzetterrein verkleind en op langere termijn misschien zelfs geheel verloren gaan. Hiertegenover is te stellen dat in deze onder-ontwikkelde gebieden de industrialisatie niet kan geschieden zonder belangrijke importen uit het buitenland, zoals machinerieën, materialen, grond- en/of hulpstoffen. Deze importen om-

²⁾ Zie „Economische Voorlichting”, 11 Augustus 1939, blz. 1377.

³⁾ Zie hierover uitvoerig „Economische Voorlichting”, 14 Augustus 1952, blz. 1, 21 Augustus 1952, blz. 2 en 2 December 1952, blz. 2.

vatten enorme bedragen, terwijl wij in dit kader niet nader willen ingaan op kapitaalimport en „import” van deskundigen, omdat deze laatste twee doorgaans „buiten de huivering” gedacht worden. Ook valt deze industrialisatie niet zonder meer samen met het streven naar autarchie doch is vooral bedoeld als een structurele evenwichtsfactor welke in Indonesië zoals eertijds ook in Japan bij uitstek een werkgelegenheidskwestie is. Hieruit vloeit voort dat het niet gaat om productie van al het nodige, hetgeen overigens ook een onmogelijkheid zou zijn. Een ruimte voor importen blijft dientengevolge bestaan en zal zelfs toenemen, hoe paradoxaal dit misschien ook moge klinken, naarmate de binnenlandse productie stijgt. Daarmee immers stijgt de koopkracht en behoeften zijn er nog te over vooraleer men op een niveau is gekomen waarop de term „onder-ontwikkeld” niet meer van toepassing zal zijn, waarmede echter evenmin de periode van noodzakelijke importen zou zijn afgesloten. Zou de deviezenpositie dergelijke importen niet toelaten dan zal bij het niet-doorvoeren der industrialisatie daarin geen wijziging worden gebracht, want ook voor de andere importen ontbreken dan de nodige buitenlandse valuta.

's-Hertogenbosch.

H. J. VAN OORSCHOT.

INGEZONDEN STUK

Integratie zonder ordening zinloos

Het verslag van Drs F. Hartog over de vergadering van de Vereniging voor de Staathuishoudkunde (E.-S.B. van 24 December 1952) geeft door zijn beknoptheid het door mij gezegde niet geheel juist weer.

Ik keerde mij tegen wat ik noemde de mythe, dat een *marché unique* plus vrije concurrentie automatisch grote voordelen zou opleveren. Daartoe beriep ik mij op enige Nederlandse ondernemers, die zelf toegaven, dat zij reeds thans, zonder enige internationale integratie, via standaardisatie en specialisatie tot een verlaging van hun kostprijzen met tientallen procenten zouden kunnen komen, als er slechts bewuste samenwerking tussen ondernemers bestond in plaats van concurrentie. Daarom pleitte ik voor integratie, niet plus vrije concurrentie (m.i. bovendien ethisch verwerpelijk en dus zeker geen basis voor een vernieuwd Europa), maar plus ordening — dit laatste, bijv. via onder een zeker toezicht staande kartels of via een Europese p.b.o., of indien niet anders mogelijk met behulp van een Europese productiewet.

Daarnaast waarschuwde ik tegen een overschatting van de via integratie met behulp van specialisatie en standaardisatie te verkrijgen voordelen voor de productie als

geheel. Immers, voor tal van onderdelen van die totale productie, men denke aan voor locale markten werkende ondernemingen als broodbakkerijen, staat vast dat integratie generlei directe voordelen kan opleveren. (Hoeveel de voordelen voor de wel tot profiteren in staat zijnde industrieën zouden kunnen zijn, kon tot dusver helaas niemand berekenen).

's-Gravenhage.

Ed. van Cleeff.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Op de geldmarkt trad spoedig na het passeren van de ultimo een ontspanning op. Weliswaar vond tussen 29 December en 5 Januari een vermindering van de deviezenvoorraad met f 41 mln plaats, doch de geldonttrekkende invloed hiervan op de banken werd teniet gedaan door een terugstroming van bankbiljetten uit het verkeer met eenzelfde bedrag.

De verruiming bleek zowel uit de callgeldnotering, die per 5 Januari weder tot het minimum van $\frac{1}{2}$ pCt werd verlaagd, als uit de marktdisconto's die terugkeerden tot een voor ruime geldmarkten kenmerkende stafeling, oplopend van $\frac{3}{4}$ pCt voor Januaripapier, tot 15/16 — 1 pCt voor November- en Decemberpapier.

De kapitaalmarkt.

Het gemiddelde rendement op 184 Nederlandse aandelen, berekend door de Rotterdamsche Bank, bedroeg per ultimo December 1952 6,57 pCt. Per ultimo December 1951, Maart, Juni en September 1952 bedroeg het rendement achtereenvolgens 5,79, 6,23, 6,74 en 6,65 pCt. Weliswaar is het aandelenrendement het laatste halfjaar derhalve enigszins gedaald, maar het ligt nog aanzienlijk boven dat van een jaar geleden. In zoverre is er wel sprake van enige, maar geenszins van algehele overeenkomst met de ontwikkeling van de rendementen op obligaties hier te lande. Bovengenoemd aandelenrendement is gebaseerd op de laatst uitgekeerde dividenden per ultimo 1952, dus over het algemeen op de dividenden over 1951. Uit hetgeen er reeds bekend is geworden, uit tussentijdse mededelingen, nieuwjaarsboodschappen, interviews enz. over de resultaten van 1952 kan inmiddels worden afgeleid, dat er waarschijnlijk geen al te groot verschil zal bestaan tussen de dividenden over 1951 en die over 1952.

Op de aandelenmarkt trok gedurende de verslagweek de aankondiging van een interim-dividend van wederom 4 pCt door de Koninklijke de aandacht. Evenals het vorig jaar hadden tevoren geruchten omtrent een hoger

met papler geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

NK F
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

interim-dividend de ronde gedaan. Voor aandelen Philips bestond gedurende verscheidene beursdagen vraag voor buitenlandse rekening, waaruit sommigen menen te mogen besluiten, dat een introductie dezer aandelen op Zwitserse effectenbeurzen aanstaande is.

De laatste tijd worden te Amsterdam nog al eens waarden van Amerikaanse beleggingsmaatschappijen geïntroduceerd (o.a. Wellington Fund, Invest, het Dollaragio momenteel praktisch verdwenen). Het feit, dat het dollaraugmenten van het succes, dat juist dit soort fondsen bij het Nederlandse publiek heeft, schijnt te zijn gelegen in de verwachting, dat, mocht de conjunctuur in de Verenigde Staten terug lopen, zij ten gevolge van het gevoerde management, mede in verband met de risicoverspreiding die zij bieden, daarvan minder nadelige gevolgen zullen ondervinden dan individuele Amerikaanse fondsen.

Op de obligatiemarkt werd de 4 pCt obligatie-emissie der Gemeente Amsterdam verre overtekend. Ook uit de in onderstaand staatje opgenomen koersen blijkt, dat de ruimte in deze sector van de kapitaalmarkt nog steeds gehandhaafd blijft.

Aand. indexcijfers.	2 Jan. 1953	9 Jan. 1953
Algemeen	138,1	139,6
Industrie	198,0	199,5
Scheepvaart	151,4	153,8
Banken	129,8	130,1
Indon. aand.	42,0	43,2

Aandelen.	151%	154%
A. K. U.	162%	160exd.
Philips	175%	179%
Unilever	127	129
H.A.L.	77½	79½
Amsterd. Rubber	81	85½
H.V.A.	312¼	309½

Staatsfondsen.	769/16	77%
2½ pCt N.W.S.	935/16	9315/16
3-3½ pCt 1947	94%	9411/16
3 pCt Invest. cert.	99	9813/16
3½ pCt 1951	92%	93½

Diverse obligaties.	98½	97%
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	9813/16	98%
3½ pCt Bataafsche Petr.	97	96½
3½ pCt Philips 1948	93	92%

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

EMISSIES IN 1952.

(Reële bedragen in duizenden guldens)

Maand	Obligaties	Aandelen	Totaal	Waarvan conversies	Uit omzetting van andere beleggingen en geblokkeerd. tegoed	Nieuw geld
Januari	27.686	100	27.786	—	43	27.743
Februari	47.572	6.798	54.370	—	22	54.348
Maart	99.878	8.192	108.070	—	228	107.842
April	43.745	1.573	45.318	—	25	45.293
Mei	66.288	—	66.288	—	88	66.200
Juni	46.617	—	46.617	199	42	46.376
Juli	113.822	2.897	116.719	—	22	116.697
Augustus	82.062	—	82.062	—	62	82.000
September	111.298	250	111.548	—	33	111.515
October	94.023	3.225	97.248	—	1	97.247
November	17.195	—	17.195	—	20	17.175

SPECIFICATIE DER EMISSIES IN OCTOBER EN NOVEMBER 1952
(Bedragen in duizenden guldens; koersen en rentevoeten in pCt.)

NAAM	Bedrag (nominaal)	Koers	Bedrag (reël)	Rentevoet	Looptijd
October.					
Obligaties.					
<i>Overheid:</i>					
Beleggingscertificaten	1	100½	1	3½	46 1)
Gemeente Venray	2.000 ²)	100	2.000	4½	30 ²)
Gemeente Borne	1.650 ³)	100	1.650	4½	30 ²)
Gemeente Brielle	3.000 ⁴)	100	3.000	4½	30 ²)
Gemeente 's-Gravenhage	5.000	100½	5.038	3½	6
Gemeente Tilburg	3.000	100	3.000	4½	30 ²)
N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten, 's-Gravenhage	20.000 ⁵)	100	20.000	4½	30 ²)
Gemeente Boxtel	2.000 ⁶)	100	2.000	4½	30 ²)
Gemeente Roosendaal en Nispen	5.000 ⁷)	100	5.000	4½	30 ²)
Gemeente Dordrecht	5.000 ⁸)	100½	5.038	3½	6
Provincie Gelderland	2.000 ⁹)	100	2.000	4½	30 ²)
Gemeente Leiden	5.000 ¹⁰)	100	5.000	4½	30 ²)
Gemeente Amersfoort	5.000 ¹¹)	100	5.000	4½	30 ²)
Gemeente Schiedam	3.000 ¹²)	100	3.000	4½	30 ²)
Gemeente Utrecht	5.000 ¹³)	100	5.000	4½	30 ²)
Gemeente Dordrecht	5.000 ¹⁴)	100½	5.038	3½	6
Gemeente Leiden	5.000 ¹⁵)	100	5.000	4½	30 ²)
Noord-Oostelijk Noord-Brabantse Gemeenten, Nistelrood	5.880 ¹⁶)	100	5.880	4½	30 ²)
Gemeente Oosterhout	1.800 ¹⁷)	100	1.800	4½	30 ²)
Gemeente St. Oedenrode	1.000 ¹⁸)	100	1.000	4½	30 ²)
Gemeente Nijkerk	1.000	100	1.000	4½	30 ²)
Gemeente Dordrecht	5.000	100	5.000	3½	10
Gemeente Helmond	2.000 ²⁰)	100	2.000	4½	30 ²)
<i>Particulieren:</i>					
Nederlandsch Hervormde Gemeente, Hillegersberg	100	100	100	4½	30 ²)
Vereniging „Eudokia” te Rotterdam	180	100	180	4½	30 ²)
Gereformeerde Kerk van Soestdijk	148	100	148	4½	20 ²)
Gereformeerde Gemeente van Rijssen	150	100	150	4½	10
Aandelen.					
N.V. Assurantie-Maatschappij De Nederlanden van 1845, 's-Gravenhage ..	3.125 ²¹)	100	2.500		
N.V. Kemo Corsetfabriek, Amsterdam ..	432	100	475		
N.V. Nederlandsche Tank-, Apparaten- en Machinefabriek, Rotterdam	250	100	250		
November.					
Obligaties.					
<i>Overheid:</i>					
Investeringcertificaten	20	100	20	3	16 ¹)
Gemeente St Michiels Gestel	1.000 ²²)	100	1.000	4½	30 ²)
Gemeente Ede	6.000 ²³)	100	6.000	4½	30 ²)
Gemeente Smallingeland	1.000 ²⁴)	100	1.000	4½	30 ²)
Gemeente Emmen	2.500 ²⁵)	100	2.500	4½	30 ²)
Gemeente Geldrop	2.000 ²⁶)	100	2.000	4½	30 ²)
Gemeente Zaltbommel	1.000 ²⁷)	100	1.000	4½	30 ²)
Gemeente Sassenheim	1.000 ²⁸)	100	1.000	4½	30 ²)
Gemeente Tietjerksteradeel	1.000 ²⁹)	100	1.000	4½	30 ²)
Gemeente Mill en St Hubert	1.000 ³⁰)	100	1.000	4½	30 ²)
Gemeente Gredorp	3.000 ³¹)	100	3.000	4½	30 ²)
<i>Particulieren:</i>					
Willem Smit en Co's Transformatorenfabriek N.V., Nijmegen	3.000	100	3.000	3½	6
Gereformeerde Kerk van Hilversum	75	100	75	4½	26 ²)

¹) Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing te allen tijde toegestaan.

²) Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing van zekere datum af toegestaan.

Waarvan reeds op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst:

³) f 1.000.000; ⁴) f 650.000; ⁵) f 750.000; ⁶) f 10.000; ⁷) f 500.000; ⁸) f 1.000.000; ⁹) f 2.000.000; ¹⁰) f 1.000.000; ¹¹) f 2.500.000; ¹²) f 1.000.000; ¹³) f 1.500.000; ¹⁴) f 2.500.000; ¹⁵) f 2.500.000; ¹⁶) f 2.000.000; ¹⁷) f 4.000.000; ¹⁸) f 800.000; ¹⁹) f 300.000; ²⁰) f 1.000.000.

²¹) Waarop te storten f 2.500.000.

Waarvan reeds op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst:

²²) f 300.000; ²³) f 500.000; ²⁴) f 300.000; ²⁵) f 1.200.000; ²⁶) f 1.000.000; ²⁷) f 400.000; ²⁸) f 500.000; ²⁹) f 500.000; ³⁰) f 500.000; ³¹) f 2.000.000.

OFFICIËLE WISSELKOERSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK
Van 10 Januari 1953 af.

Plaats	Per	Schriftelijk en t.t.	
		Aankoop	Verkoop
Brussel	100 B.fr.	7,59	7,67
Frankfurt a/Main	100 D.M.	90,39	90,51
Kopenhagen	100 D.Kr.	54,86	55,16
Lissabon	100 Escud.	13,15	13,28
Londen	1 £	10,56	10,72
Montreal (t.t.)	1 Can. \$	3,89½	3,91½
Montreal (luhtpost)	1 Can. \$	3,89	3,91½
Montreal (zeepost)	1 Can. \$	3,88½	3,91½
New York (t.t.)	1 U.S. \$	3,77	3,83
Oslo	100 N.Kr.	53,05	53,33
París	100 Fr.fr.	1,077	1,095
Prag	100 Kcs	7,58	7,62
Stockholm	100 Z.Kr.	72,86	74,05
Zürich „accorder” (frs.)	100 Z.fr.	86,24	87,56
Zürich (vrije frs.)	100 Z.fr.	86,71	87,09

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN *)

STAAT I.

Ontvangsten op niet-kohierbelastingen. Kalenderjaar 1952.

× f l mln

Benaming der middelen	Jan. 1952	Febr. 1952	Maart 1952	April 1952	Mei 1952	Juni 1952	Juli 1952	Aug. 1952	Sept. 1952	Oct. 1952	Nov. 1952	Totaal 1 Jan. 1952 t/m ult. Nov. 1952	Raming jaar 1952 ¹⁾
Loonbelasting	69,7	60,6	38,8	59,6	54,2	39,6	68,4	53,7	36,2	78,9	47,5	616,2	640,0
Dividendbelasting	1,7	9,4	3,7	1,1	7,6	8,4	17,6	5,8	3,6	3,3	3,5	66,3	65,0
Commissarissenbelasting	1,4	0,7	0,4	1,0	0,4	0,9	1,9	0,7	0,1	1,5	0,5	10,6	10,0
Vereveningsheffing	30,3	24,8	15,6	25,1	23,2	15,3	30,1	23,4	14,3	30,8	21,6	254,6	260,0
Rechten op invoer	29,9	31,8	36,0	40,6	40,5	37,1	43,8	30,6	30,7	33,1	30,7	329,8	375,0
Accijns op gedistilleerd	9,4	8,6	8,2	8,4	9,0	8,4	10,3	10,2	8,7	10,3	9,3	97,3	105,0
Accijns op bier	0,9	1,3	1,4	1,6	2,1	1,7	0,8	0,6	1,4	1,5	1,3	16,7	17,0
Accijns op suiker	7,7	8,1	7,4	6,7	7,7	7,3	7,2	7,2	10,7	7,6	8,0	87,0	87,0
Accijns op tabak	31,4	23,0	26,6	25,6	28,2	21,6	22,1	28,7	29,4	25,3	23,6	286,0	305,0
Omzetbelasting	113,8	104,8	69,3	105,5	105,0	62,5	114,0	101,8	63,8	119,0	93,1	1.033,6	1.150,0
Rechten van zegel ¹⁾	4,0	2,8	3,3	3,3	3,6	3,4	3,1	3,1	3,6	3,6	3,3	38,4	40,0
Rechten van registratie	3,9	5,1	3,6	3,2	3,7	3,6	3,6	2,9	2,9	4,5	4,2	41,3	45,0
Rechten van successie	8,3	6,7	7,4	7,0	7,8	6,1	6,8	9,3	7,0	8,0	8,0	81,0	90,0
Motorrijtuigenbelasting	6,1	5,6	5,5	14,0	8,5	5,4	4,5	4,3	5,5	5,5	4,1	71,1	75,0
Totalen	314,9	293,3	227,0	302,6	301,4	221,4	334,3	282,3	218,1	333,0	258,5	3.205,6	3.264,0
¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissonnairs in effecten, enz.	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4	0,7	0,4	0,3	0,4	0,2	4,4	

¹⁾ Herziene raming volgens Miljoenennota 1953.

STAAT II.

Ontvangsten op kohierbelastingen.

× f l mln

Benaming der middelen	Jan. 1952	Febr. 1952	Maart 1952	April 1952	Mei 1952	Juni 1952	Juli 1952	Aug. 1952	Sept. 1952	Oct. 1952	Nov. 1952	Totaal 1 Jan. 1952 t/m ult. Nov. 1952
Inkomstenbelasting	122,1	118,3	115,1	104,5	113,2	94,5	95,1	91,9	114,0	135,6	128,6	1.233,1
Vermogensbelasting	9,7	9,9	10,1	8,6	8,9	8,0	8,1	7,8	11,9	9,4	11,0	103,6
Vennootschapsbelasting	84,1	105,2	171,9	48,5	91,6	33,5	42,3	163,5	111,8	54,6	80,8	987,8
Grondbelasting ¹⁾	8,7	3,4	2,1	2,5	4,0	6,8	12,4	12,3	13,7	11,2	9,0	86,0
Personele belasting ¹⁾	4,4	5,4	6,8	7,4	9,3	8,8	7,8	5,7	5,1	5,2	5,6	71,6
Ondernemingsbelasting ¹⁾	14,8	14,3	18,1	11,5	12,2	9,6	7,5	4,8	8,5	4,3	1,7	107,4
Totalen	243,8	256,6	324,1	183,1	239,2	161,3	173,3	286,0	265,1	220,3	236,7	2.589,5

¹⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

STAAT III

Ontvangsten op buitengewone middelen. Kalenderjaar 1952.

× f l mln

Benaming der middelen	Januari 1952	Februari 1952	Maart 1952	April 1952	Mei 1952	Juni 1952	Juli 1952	Aug. 1952	Sept. 1952	Oct. 1952	Nov. 1952	Totaal 1 Jan. 1952 t/m ult. Nov. 1952	Raming jaar 1952 ¹⁾
Vermogensaanwasbelasting	15,0	8,4	4,3	5,2	5,8	4,8	3,6	1,3	5,8	2,2	3,9	60,4	75,0
Vermogensheffing ineens	1,8	1,8	1,3	2,1	1,2	1,2	1,9	2,1	1,8	1,3	2,3	18,8	15,0
Totalen	16,8	10,2	5,7	7,3	7,0	6,0	5,5	3,3	7,6	3,5	6,3	79,2	90,0

¹⁾ Herziene raming volgens Miljoenennota 1953.

STAAT IV

Aanslagregeling der kohierbelastingen¹⁾.

× f l mln

Benaming der middelen	Nog te ontvangen op alle t/m ult. 1951 opgelegde aanslagen per 31 Dec. 1951	In Jan. t/m Nov. '52 opgelegde aanslagen boekingsstijdvak 1951/1952	In Jan. t/m Nov. '52 opgelegde aanslagen boekingsstijdvak 1952/1953	Totaal ontvangen in Jan. t/m Nov. 1952 op alle opgelegde aanslagen	Nog te ontvangen op alle opgelegde aanslagen per ult. Nov. 1952
	1	2	3	4	5
Inkomstenbelasting	972,0	577,0	541,6	1.233,1	857,6
Vermogensbelasting	75,1	55,5	44,1	103,6	71,2
Vennootschapsbelasting	219,7	39,4	1.176,1	987,8	368,7
Grondbelasting ¹⁾	14,9	0,6	93,4	86,0	22,9
Personele belasting ¹⁾	19,5	48,7	39,7	71,6	36,3
Ondernemingsbelasting ¹⁾	94,8	33,6	—	107,4	21,0
Totalen	1.396,1	676,0	1.895,0	2.589,5	1.377,7

¹⁾ Bij deze staat geldt: kolom 1 + 2 + 3 = 4 = 5.²⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

*) In verband met afrondingen behoeven de in de staten vermelde totalen niet met de som der afzonderlijke posten overeen te stemmen.

STAAT V

Vergelijking tussen de ramingen en de aanslagen der kohierbelastingen.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Raming jaar 1951	Opgelegd t/m ult. Nov. 1952 boekings-tijdvak 1951/1952	Raming jaar 1952 ²⁾	Opgelegd t/m ult. Nov. 1952 boekings-tijdvak 1952/1953
Inkomstenbelasting	937,5	1.096,8	815,0	541,6
Vermogensbelasting	79,5	88,5	83,0	44,1
Vennootschapsbelasting	445,0	685,5	885,0	1.176,1
Grondbelasting ¹⁾	28,0	27,8	28,0	28,3
Personele belasting ¹⁾	25,7	23,2	27,0	13,3
Ondernemingsbelasting ¹⁾	—	7,4	—	—
Totalen	1.515,7	1.929,1	1.838,0	1.803,5

¹⁾ Excl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.²⁾ Herziene raming volgens Miljoenennota 1953.

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

Staat I en II.

Deze staten vermelden de werkelijk in elke maand ontvangen bedragen (kasadministratie).

Bij de omzet- en loonbelasting en vereveningsheffing moet de afdracht in principe éénmaal per kwartaal geschieden, nl. in Januari, April, Juli en October.

Staat III.

Ook hier zijn de werkelijk ontvangen bedragen vermeld (kasadministratie).

Staat IV.

Uit deze staat kan worden afgelezen hoe ver de belastingdienst is gevorderd

INTERIM-INDEXCIJFERS VAN GROOTHANDELSPRIJZEN IN NEDERLAND ^{1) 2)}.

1948 = 100	1949	1950	1951	30 Aug. 1952	30 Sept. 1952	31 Oct. 1952
Voedingsmiddelen:						
plantaardige	99	122	142	128	132	136
dierlijke	103	103	105	121	127	124
totaal	101	112	122	124	129	129
Grondstoffen voor:						
houtwaren	94	115	172	141	140	147
chem. producten	100	115	145	139	137	131
textielwaren	106	154	193	149	150	148
leer en leerwaren	116	152	194	131	132	132
metaalwaren	105	112	182	176	175	174
papier ³⁾	59	89	225	112	110	108
hulpstoffen	115	129	157	178	177	180
totaal	108	128	171	164	163	164
Afgewerkte prod.:						
glas, aardewerk, enz.	104	107	125	128	128	133
houtwaren	98	100	110	108	108	108
chem. producten	105	110	137	128	126	125
textielwaren	108	136	166	134	135	136
leer- en rubberwaren	109	123	160	134	134	135
papierwaren	98	107	182	136	132	130
metaalwaren	103	116	147	147	147	147
gefabriceerde voed. en genotmiddel.	105	113	131	134	133	132
overige producten	95	98	131	123	124	124
totaal	104	116	143	133	133	132
Algemeen indexcijfer	104	117	143	137	138	138

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin C.B.S.”.²⁾ De wegingscoëfficiënten zijn vastgesteld overeenkomstig de verhoudingen in 1948.³⁾ In de reeks „grondstoffen voor papier” is papierhout vervangen door houtslip; de cijfers over 1949 en 1950 hebben resp. betrekking op de maanden September en Juni.

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hen-
nipman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W.
Lambers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

met het opleggen van aanslagen en tevens, welk bedrag nog moet worden ontvangen op reeds opgelegde aanslagen.

De kolommen 2 en 3 betreffen de door de belastingdienst in 1952 opgelegde voorlopige en definitieve aanslagen (debiteurenadministratie).

Een voorlopige of definitieve aanslag inkomstenbelasting 1951 behoort normaliter in het boekings-tijdvak 1951/52 te worden opgenomen; een — uiteraard voorlopige — aanslag inkomstenbelasting 1952 in het boekings-tijdvak 1952/53.

Staat V.

Deze staat maakt een vergelijking mogelijk tussen de in totaal t/m einde van de maand opgelegde aanslagen en de raming. In deze staat zijn — in tegenstelling met staat IV — de aanslagen in de grondbelasting, personele belasting en ondernemingsbelasting vermeld exclusief de gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor, daar deze laatste ook niet in de raming zijn opgenomen.

ADMINISTRATIEKANTOOR
„UNITAS N.V.”
(BELEGGINGSMAATSCHAPPIJ)

gevestigd te Rotterdam.

Geplaatst en volgestort kapitaal f 30.005.000.

INTRODUCTIE

ter beurze van Amsterdam van

f. 500.000,- GEWONE AANDELEN

in stukken van f. 1000,- aan toonder,
delende in het slot-dividend over het boekjaar 1952/53
en ten volle delende in de resultaten der volgende
boekjaren.

De inschrijving op bovenbedoelde aandelen
zal zijn opengesteld op

DINSDAG 20 JANUARI 1953

van des voorm. 9 tot des nam. 4 uur

bij de kantoren der ROTTERDAMSCHÉ BANK N.V.
te Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage en bij de
Heren VLAER & KOL te Utrecht

tot de koers van

255 pCt.

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 12
Januari 1953. Exemplaren van het prospectus met
bijlage, inschrijvingsbiljetten, alsmede — in een be-
perkt aantal — afdrucken der statuten en jaarverslagen
zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

ROTTERDAMSCHÉ BANK N.V.
VLAER & KOL

- Diversen -

Wegens vertrek naar Indonesië:
Simca 8-1200, '50, 60.000 km gel.,
in g. st., v. Ostadel. 43, Naar-
den. Telef. 7286.

**Adverteert
in
dit
blad**

- Vacatures -

**Melkproducten en
eieren**

Brusselse firma vraagt

Candid.economie

Dynamisch en bekend met
Frans. Ervaren in import- en
exportzaken. Aandeel in de
winst. Eigenhandig geschreven
brieven met vermelding van
levensloop en verlangd salaris
onder no. ESB 2-5, Bur. v. d.
blad, Postbus 42, Schiedam.

De Stichting
ALGEMEEN MIJNWERKERSFONDS
van de Steenkolenmijnen in Limburg, zoekt een
CHEF, Afd. PENSIOENKAS.

De werkzaamheden van deze afdeling omvatten de volledige uitvoering van de pensioenregeling der arbeiders van de gezamenlijke Nederlandse Steenkolenmijnen.

Gevraagd: energieke kracht
goed organisator
langdurige ervaring op het gebied van
de sociale verzekering
bij voorkeur academische opleiding
leeftijd 35-45 jaar

Geboden: verantwoordelijke functie
salariering in overeenstemming met
hooggestelde eisen
eigen pensioenregeling.

Eigenhandig geschreven sollicitaties aan de Directeur van het Algemeen Mijnwerkersfonds, Akerstraat 92, Heerlen, vergezeld van uitvoerige levensbeschrijving en recente pasfoto.

NAAMLOZE VENNOOTSCHAP „LIJEMPF”

(Leeuwarder IJs- en Melkproductenfabrieken)
gevestigd te Leeuwarden

Uitgifte

van

f. 1.750.000.- 4 1/2 % 15-jarige obligatiën,

waarvan f. 500.000.— obligatiën op
inschrijvingsvoorwaarden zijn geplaatst,
in stukken van nominaal f. 1.000.— aan toonder,

tot de koers van 100 1/2 pCt.

Ondergetekende bericht, dat de inschrijving op de resterende

f. 1.250.000.- 4 1/2 % 15-jarige obligatiën

is opengesteld op

Maandag, 19 Januari 1953,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

bij hare kantoren te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Leeuwarden, op de voorwaarden van het prospectus van uitgifte d.d. 12 Januari 1953.

Exemplaren van het prospectus, inschrijvingsbiljetten en afdrukken der Trustacte, alsmede - tot een beperkt aantal - exemplaren der statuten en van het laatste jaarverslag zijn bij bovengenoemde kantoren verkrijgbaar.

Amsterdam, 12 Januari 1953.

AMSTERDAMSCH E BANK N.V.

Het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw zoekt een functionaris die, ter assistentie van de actuaaris, belast zal worden met de dagelijkse leiding der

ACTUARIËLE AFDELING

Zij, wier theoretische en praktische vorming hen qualificeert voor het geven van leiding aan alle werkzaamheden van wiskundige en statistische aard, voorkomende bij een groot pensioenfonds, gelieven hun sollicitaties te richten aan de directeur van het Fonds, Zeekant 35, Scheveningen. Op de enveloppe vermelden „Vertrouwelijk”.

HET NEDERLANDS VERBOND VAN VAKVERENIGINGEN

roept sollicitanten op voor de functie van

Directeur van het Wetenschappelijk Bureau

Academische economische vorming en praktische ervaring worden vereist.

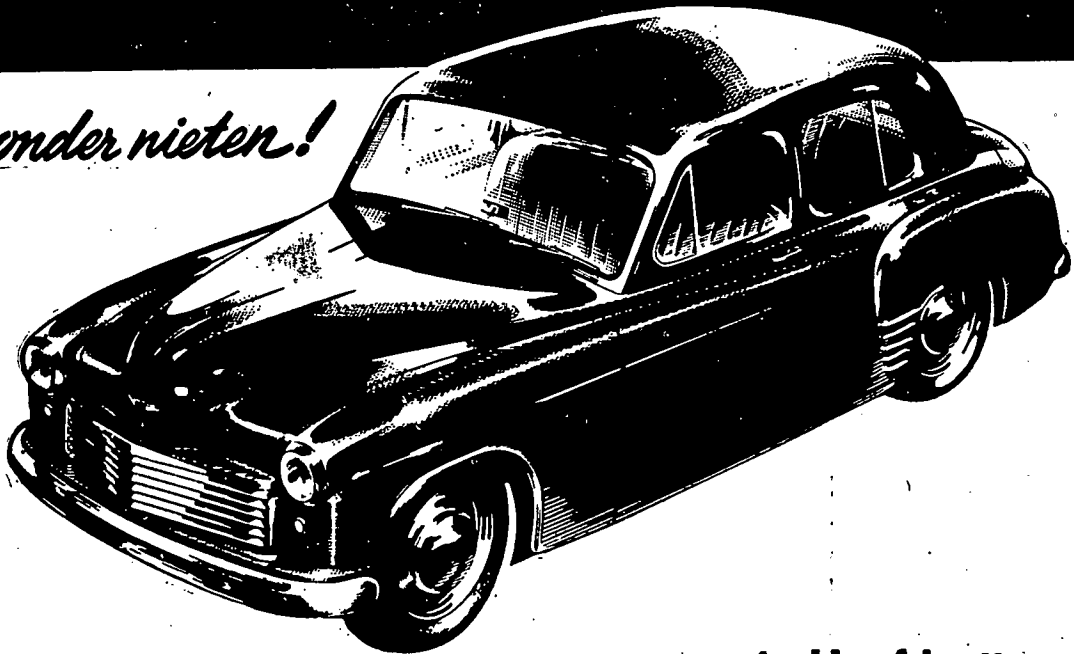
Schriftelijke sollicitaties met uitvoerige inlichtingen omtrent levensloop, opleiding en praktische werkzaamheden, worden ingewacht bij het Bestuur van het N.V.V., P. C. Hoofdstraat 174-180, Amsterdam.

ZENDT Uw opdrachten

TIJDIG in

LOTTERIJ

Zonder nieten!

1e Hoofdprijs:

**Automobil Hillman Minx
Saloon ter waarde van
f 6955.-**

**120.000 loten
leder lot een prijs!**

Giro No. 389900 van Het Nederlands
Studenten Sanatorium te Laren N.H.

Prijs per lot f 1.-

ter dekking van reeds gemaakte kosten van bouw
en inrichting van het Studenten Sanatorium te Laren,
alsmede t.b.v. de aankoop van geneesmiddelen.

goedgekeurd bij beschikking van de Minister van
Justitie 2e afd. A: L.O. 520/197. dd. 25-10-1952
Trekking t.o.v. Notaris J. Zwart te Amsterdam
voorjaar 1953.

STICHTING

**HET NEDERLANDS
STUDENTEN SANATORIUM**

